

Saksbehandler: Sissel Vartdal, Per Kristian Aschim, Per Tanggaard

Referanser: KM 11/08, SKR 39/08, KR 20/09, KR 2.12/10, SKR 16/10

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
04.05.2010	Når alle stemmer teller... Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke: Kirkevalget 2009	49665

Kirkevalget 2011 - evaluering av Kirkevalget 2009 og særskilte regler for de kirkelige valg 2011, inkl. representasjon for samisk kirkeliv og døvekirken (demokratireformen)

Sammendrag

I. Evaluering av Kyrkjevalet 2009

Med overleveringa av evalueringsrapporten "Når alle stemmer teller..." frå Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) og Det teologiske Menighetsfakultetet (MF) har Den norske kyrkja fått verdifull kunnskap. Ikkje berre om avvikling av kyrkjeval i praktisk og teknisk forstand, men og om medlemmers medvit om sitt medlemskap og kva som motiverer til deltaking i kyrkja sine demokratiske prosessar.

Den interne rapporten "Kyrkjevalet 2009" vart lagt fram for Kyrkjerådet i mars 2010. Sjølv om den eksterne rapporten er langt meir omfattande både i form og innhald, er det nokre felles trekk mellom dei to rapportane. Begge rapportane ser, trass klare forbetningspunkt, preferansevalet som ei valform som og bør gjennomførast til kyrkjevalet i 2011. Vidare tematiserer rapportane kyrkjeforliket sine konkrete føresetnader og kyrkja sitt svar på dette.

Kyrkjevalet 2009 har lært oss mykje både om kva som fungerer, og kva som kunne fungert betre. Vidare i denne saka vert det lagt fram ei rad med endringsframlegg i valreglar til kyrkjevalet i 2011, både til soknerådsvale og til val på bispedømeråd/Kyrkjemøte.

Demokratireforma er meir enn ei valteknisk reform. Føremålet med demokratireforma er å utvikle kyrkjjas ordningar og organisasjon slik at desse står opp under medlemmers

deltaking og medeigarskap. Demokratireforma skal bidra til at kyrkja kan vere ei vedkjennande, misjonerande, tenande og opa kyrkje for folket i ei ny tid.

II. Valg av menighetsråd. Endringer og justeringer av valgeregler for valget i 2011.

I forbindelse med Kirkevalget i 2009 vedtok Kirkemøtet kun mindre endringer i regler for valg av menighetsråd.

For å gjøre stemmegivning enklest mulig for velgerne når Kirkevalget avholdes sammen med kommune- og fylkestingsvalget i 2011 foreslås det forenklinger/standardisering av velgerens muligheter til endring på stemmeseddelen. Dette vil også gjøre opptellingsarbeidet enklere.

På bakgrunn av evalueringen av Kirkevalget 2009 drøftes hvordan velgernes endringer på stemmesedlene i større grad kan få reell betydning når det er flere kandidater på listen enn minstekravet (antall medlemmer pluss varamedlemmer som skal velges). Det foreslås å endre opptellingsreglene slik at alle kandidater på listen får reell mulighet til å bli valgt inn.

I dokumentet drøftes det også andre merknader og forslag til justering av valgeregler, forbedring av veiledninger etc.

Dersom Kirkerådet slutter seg til prinsippene og hovedprofilen i de endringer som er foreslått, vil det bli utarbeidet endelige forslag til regelendringer som Kirkerådet vil få til behandling på sitt møte i september, før saken oversendes Kirkemøtet.

III. Valg av bispedømmeråd og Kirkemøte. Endringer og justeringer av valgeregler for valget i 2011.

Evalueringen av Kirkevalget 2009 viser behov for å gjennomgå preferansevalgordningen og gjøre nødvendige endringer og justeringer i regelverket med sikte på forbedringer og forenklinger av ordningen. På den positive siden har ordningen flyttet makt fra nominasjonskomiteen til velgerne. Ordningen med supplerende nominasjon har også fungert godt og bidratt til å øke tilfanget på reelle valgalternativer, samtidig som det har gitt økt innflytelse til kirkens medlemmer. På den annen side var ordningen ny og krevende for velgerne. Det var et høyt antall forkastede stemmer. Det viste seg også at uforholdsmessig mange kandidater med etternavn på bokstaver tidlig i alfabetet ble valgt inn. Det er nødvendig med forenklinger og forbedringer av ordningen før Kirkevalget i 2011 hvis en skal videreføre ordningen med preferansevalg.

Det anbefales å videreføre forsøket med preferansevalg også i 2011 for å få en bedre utprøving av ordningen, og for å få et bredere erfaringsgrunnlag før det konkluderes om framtidig valgordning. Det foreslås endringer i ordningen som skal gjøre stemmegivningen enklere for velgeren, og bidra til at velgeren lettere kan gjøre seg kjent med kandidatene og treffe et valg. Følgende endringer foreslås:

- Reduksjon i antall kandidater som skal nomineres av nominasjonskomiteen fra 21 til 15. Et noe mindre antall kandidater vil lette informasjonsmengden for velgeren, samtidig som antallet holdes så høyt at det gir reelle valgmuligheter.
- Forbedret presentasjon av kandidatene, slik at presentasjonen inneholder kandidatens syn på aktuelle kirkelige spørsmål.

- Forenklet oppsett av stemmeseddelen slik at preferansene angis med tallverdier i én kolonne til venstre for kandidatens navn.
- Angivelse på kandidatlisten av nominasjonskomiteens anbefaling. Anbefalingen skal omfatte det antall kandidater som skal velges i direkte valgogang/ved direkte valg (tre, fire eller sju). På kandidatlisten angis også hvilke kandidater som er fremkommet ved supplerende nominasjon. Kandidatlisten settes opp i alfabetisk rekkefølge.
For at ikke nominasjonskomiteens anbefaling skal få for stor tyngde, anbefales det å finne ordninger som legger til rette for kandidatenes egenprofilering og for at personer eller grupperinger kan bekjentgjøre (konkurrerende) anbefalinger for stemmegivning.

I tillegg til dette er det nødvendig med bedre informasjon om kandidatene og bedre distribusjon av informasjonen til velgerne.

Kirkerådet anbefaler videre at forsøksordningene med kombinasjon av direkte og indirekte valg og med rent direkte valg videreføres i 2011, og at en følger samme prosedyre for fastsetting av forsøk i de enkelte bispedømmer. Det anbefales at bispedømmene viderefører samme forsøksordning i 2011 som de hadde i 2009. Bispedømmene bes komme med sine ønsker om forsøksordning for Kirkevalget 2011 innen 1. oktober 2010.

Kirkevalget 2011 foreslås berammet til 11.-12.september 2011, samme dager som kommune- og fylkestingsvalget. Fristene for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat må justeres i samsvar med dette.

Som ved Kirkevalget i 2009 foreslås det at bestemmelsene som begrenser adgangen til gjenvalg settes ut av kraft også i 2011.

Andre spørsmål, som styrkeforholdet mellom leke medlemmer, prester og lek kirkelig tilsatte, og om kategorien lek kirkelig tilsatt skal innlemmes i kategorien leke medlemmer, involverer mer omfattende spørsmål som bør sees i sammenheng med utredningen av framtidig kirkeordning.

IV. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte og til Samisk kirkeråd ved de kirkelige valg i 2011.

Kirkemøtet ba i sak KM 11/08 om at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe som skulle legge fram forslag til nye ordninger for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte før valget 2011. Sekretariatet anbefaler de fleste av arbeidsgruppens forslag, med unntak av forslaget om utvidelse av Kirkemøtet med to medlemmer av Samisk kirkeråd. Sekretariatet anbefaler som følge av dette å beholde dagens ordning for valg av leder av Samisk kirkeråd.

Som en prøveordning ved de kirkelige valg 2011 foreslås:

- at sammensetningen av Samisk kirkeråd endres, slik at representantene for samisk kirkeliv i de tre nordligste bispedømmerådene blir medlemmer av Samisk kirkeråd,
- at Samisk kirkeråd utvides med en representant, og at det skal nomineres kandidater under 30 år.

Etter dette vil Samisk kirkeråd bestå av

- 3 representanter for samisk kirkeliv, en i hvert av de tre nordligste bispedømmerådene, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland. Bispedømmene har ansvar for henholdsvis sør-, lule- og nordsamisk kirkeliv
- Leder og 2 representanter for samisk kirkeliv valgt av Kirkemøtet, hvorav en representant bosatt i de øvrige bispedømmer. Det skal nomineres kandidater under 30 år.
- En biskop valgt av Bispemøtet.
- En representant for Sametinget oppnevnt av Sametinget.

Det foreslås å erstatte elektorsystemet med følgende forsøksordninger i 2011 i de respektive bispedømmer:

Nidaros:

- *forsøk med direkte valg ved medlemmene i samisk menighet i sørsamisk språkområde i 2011.*

Sør-Hålogaland:

- *forsøk med direkte valg ved alle stemmeberettigede samiske medlemmer i Sør-Hålogaland bispedømme (med unntak av medlemmer i samisk menighet i sørsamisk språkområde) i 2011.*

Nord-Hålogaland:

- *forsøk med indirekte valg ved alle samiske menighetsrådsmedlemmer i Nord-Hålogaland bispedømme i 2011.*

Forsøksordningene i Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland forutsetter opprettelse av særskilte valgmanntall over henholdsvis stemmeberettigede samiske kirkemedlemmer (Sør-Hålogaland) og stemmeberettigede samiske menighetsrådsmedlemmer (Nord-Hålogaland).

Valgene foreslås avvirket som postvalg. Spørsmål knyttet til nominasjonsprosedyre og valgbarhet drøftes. Det foreslås ikke endringer i antall valgkretser.

V. Valg av representant fra Døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet ved de kirkelige valg i 2011.

Kirkemøtet ba i sak KM 11/08 om at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe som bl.a. skulle vurdere å øke den døvekirkelige representasjonen i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Spørsmålet er ett av flere spørsmål som berører sammensetningen av bispedømmeråd og Kirkemøtet, og vil kreve en mer omfattende utredning og behandling som det anbefales at Kirkemøtet tar etter valget i 2011 og frem mot valget i 2015.

Etter drøftelser med Døvemenighetenes fellestråd, legges det i denne omgang fram forslag om å gjennomføre valget på samme måte som i 2009. Det ble da gjort forsøk med at nominasjonskomiteen for leke medlemmer i Oslo bispedømme også var nominasjonskomite for det særskilte valget av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Forslag til vedtak

I. Evalueringa av Kyrkjevalet 2009

1. Kyrkerådet tek evalueringsrapporten *Når alle stemmer teller... Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke: Kirkevalget 2009* til etterretning.

II. Valg av menighetsråd. Endringer og justeringer av valgregler for valget i 2011.

1. Kirkerådet anbefaler at mulighetene for endringer på stemmeseddelen ved valg av menighetsråd innskrenkes i tråd med det framlagte forslag.
2. Kirkerådet ber om at reglene for opptelling ved flertallsvalg endres i tråd med det framlagte forslag, alternativ 3.
3. Kirkerådet gir i hovedsak sin tilslutning til de øvrige anbefalinger som er nevnt i saksorienteringen, og ber sekretariatet utarbeide forslag til endringer i regelverket til rådets møte i september 2010 i samsvar med de momenter som kom fram på møtet.

III. Valg av bispedømmeråd og Kirkemøte. Endringer og justeringer av valgregler for valget i 2011.

1. Kirkerådet anbefaler at ordningen med preferansevalg ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet beholdes i 2011 med forbedringer og forenklinger på bakgrunn av erfaringer ved Kirkevalget i 2009 og evalueringen av Kirkevalget 2009. Administrasjonen bes om å legge fram forslag om de konkrete regelendringer til rådets møte i september 2010.
2. Forslaget til regelendringer skal gjøre det lettere for velgeren å gjøre seg kjent med kandidatene og treffe sitt valg, og omfatte følgende:
 - a. Reduksjon av antall kandidater som skal nomineres av nominasjonskomiteen for leke medlemmer. Antallet reduseres fra 21 til 15.
 - b. Forbedret presentasjon av kandidatene, slik at presentasjonen inneholder kandidatens syn på aktuelle kirkelige spørsmål. Myndigheten til å fastsette hvilke spørsmål kandidatene skal besvare og å innhente kandidatens svar, tillegges nominasjonskomiteen(e),
 - c. Forenklet oppsett av stemmeseddelen hvor preferansene angis med tallverdier i én kolonne til venstre for kandidatens navn.
 - d. Angivelse på kandidatlisten av nominasjonskomiteens anbefaling.

Anbefalingen skal omfatte det antall kandidater som skal velges i direkte valgogang/ved direkte valg (tre, fire eller sju). På kandidatlisten angis også hvilke kandidater som er fremkommet ved supplerende nominasjon. Kandidatlisten settes opp i alfabetisk rekkefølge.

Kirkerådet understreker behovet for god informasjon om kandidatene og god distribusjon av denne informasjonen til velgerne. Kirkerådet ber prosjektledelsen for Kirkevalget vurdere tiltak som kan legge til rette for kandidatenes egenprofilering og for bekjentgjøring av (konkurrerende) anbefalinger for stemmegivning.

3. Velgeren skal kunne rangere alle kandidatene. Minst én kandidat må rangeres. Bestemmelsen i reglens III § 2-1, tredje punktum oppheves.
4. Kirkerådet tilrår at bispedømmene viderefører samme forsøksordning i 2011 som de hadde i 2009. Reglene for fastsetting av forsøk videreføres slik at Kirkemøtet etter forslag fra bispedømmerådene fastsetter forsøksordningene i det enkelte bispedømme. Bispedømmerådene bes komme med sine ønsker om forsøksordning for Kirkevalget 2011 innen 1. oktober 2010.
5. Valgdagen(e) for direkte valgogang/direkte valg foreslås fastsatt til 11.-12. september 2011, samtidig med kommune- og fylkestingsvalgene. Fristene for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat justeres i samsvar med dette.
6. Bestemmelsen som begrenser muligheten til gjenvalg settes midlertidig ut av kraft også ved Kirkevalget i 2011.

IV. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte og til Samisk kirkeråd ved de kirkelige valg i 2011.

1. Kirkerådet ber om at det på bakgrunn av arbeidsgruppens forslag utarbeides forslag til prøveordning for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøtet og til Samisk kirkeråd. Forslaget legges fram på rådets møte i september 2010.
2. Forslaget skal utarbeides etter disse hovedlinjer:
 - Sammensetningen av Samisk kirkeråd endres, slik at representantene for samisk kirkeliv i de tre nordligste bispedømmerådene blir medlemmer av Samisk kirkeråd.
 - Samisk kirkeråd utvides med en representant. Det skal nomineres kandidater under 30 år.

Samisk kirkeråd sammensettes slik:

- a. 3 representanter for samisk kirkeliv, en i hvert av de tre nordligste bispedømmerådene, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland. Bispedømmene har ansvar for henholdsvis sør-, lule- og nordsamisk kirkeliv.
- b. Leder og 2 representanter for samisk kirkeliv, hvorav en representant bosatt i de øvrige bispedømmer valgt av Kirkemøtet.
- c. En biskop valgt av Bispemøtet.
- d. En representant for Sametinget oppnevnt av Sametinget.

Medlemmene under pkt. a velges etter følgende forsøksordninger i 2011:

- I Nidaros bispedømme velges representant for samisk kirkeliv ved direkte valg av medlemmene i samisk menighet i sørsamisk språkområde.
- I Sør-Hålogaland bispedømme velges representant for samisk kirkeliv ved direkte valg av alle stemmeberettigede samiske medlemmer av Den norske kirke i Sør-Hålogaland bispedømme, med unntak av medlemmer i samisk menighet i sørsamisk språkområde.
- I Nord-Hålogaland bispedømme velges representant for samisk kirkeliv ved indirekte valg av alle samiske menighetsrådsmedlemmer i Nord-Hålogaland bispedømme.

Valget avvikles som postvalg og erstatter ordningen med bruk av elektorer.

Medlemmene under pkt. b velges av Kirkemøtet. Leder velges ved særskilt valg. Kirkemøtet velger deretter to medlemmer av Samisk kirkeråd.

V. Valg av representant fra Døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet ved de kirkelige valg i 2011

1. Kirkerådet anbefaler ved valget i 2011, en videreføring av ordningen med at nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme også er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo.
2. Kirkerådet anbefaler at en også viderefører ordningen med at det er hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd som stemmer på valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Saksorientering

Sammendrag	1
Forslag til vedtak.....	5
Saksorientering	8
I. Evaluering av Kyrkjevalet 2009.....	9
II. Valg av menighetsråd. Endringer og justeringer av valgeregler for valget i 2011	11
II.1 Bakgrunn	11
II.2 Forenkling/standardisering av velgerens muligheter til endring på stemmeseddel.....	12
II.3 Opptelling ved flertallsvalg som sikrer at alle kandidater på listen kommer i betraktning på like fot	14
II.4 Andre forslag til mindre endringer i regelverket eller i veiledningen.....	16
III. Valg av bispedømmeråd og Kirkemøte. Endringer og justeringer av valgeregler for valget i 2011	23
III.1 Preferansevalgordningen.....	24
III.1.1 Evalueringer av Kirkevalget om preferansevalgordningen	24
III.1.2 Forslag til justering av Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte.	33
III.2 Prøveordninger med rent direkte valg og kombinasjon av direkte og indirekte valg i 2011.....	38
III.3 Valgdag(er) for direkte valg/valgogang på leke medlemmer til bispedømmerådene i 2011	38
III.4 Endring av frister for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat	39
III.5 Begrensninger i muligheten til gjenvalg settes ut av kraft også i 2011	40
IV. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte og til Samisk kirkeråd ved de kirkelige valg i 2011	41
IV.1 Bakgrunn.....	41
IV.2 Prinsipielt grunnlag for samisk-kirkelig demokrati.....	42
IV.3 Om større samordning av representasjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirkes organer, herunder om Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet og om antall representanter og ev valgkretser bør økes.....	43
IV.4 Om valgform, herunder om bruk av elektorer og om direkte valg samtidig med sametingsvalget.....	46
IV.4.1 Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte	46
IV.4.2 Valg av øvrige representanter til Samisk kirkeråd	52
IV.4.3 Valg av leder av Samisk kirkeråd.....	52
IV.4.4 Valgkretser.....	53
V. Valg av representant fra Døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet ved de kirkelige valg i 2011.....	54
V.1 Bakgrunn.....	54
V.2 Aktuelle endringer i valgreglene.....	54
Økonomiske/administrative konsekvenser	57

I. Evaluering av Kyrkjevalet 2009

Ekstern evalueringsrapport "Når alle stemmer teller..."

Med overleveringa av evalueringsrapporten "Når alle stemmer teller..." frå Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) og Det teologiske Menighetsfakultet (MF) har Den norske kyrkja fått verdifull kunnskap. Ikkje berre om avvikling av kyrkjeval i praktisk og teknisk forstand, men og om medlemmers medvit om sitt medlemskap og kva som motiverer til deltaking i kyrkja sine demokratiske prosessar. Det er relativt unikt at eit område, eller ein aktivitet i kyrkja vert gjenstand for ei brei, forskingsbasert evaluering som er demokratireforma til del. Dette vil gje kyrkja og det politiske miljø svar på korleis demokratireforma svarar på det politiske forliket, men innsikta i rapporten tek oss vidare; som kyrkje har vi ei eigeninteresse i å vidareutvikle både valordningar og demokrati utover kyrkjeforlikets grenser. Føremålet med demokratireforma er å utvikle kyrkjas ordningar og organisasjon slik at desse står opp under medlemmers deltaking og medeigarskap. Demokratireforma skal bidra til at kyrkja kan vere ei vedkjennande, misjonerande, tenande og opa kyrkje for folket i ei ny tid.

Evalueringsrapporten er samansett av fire delrapportar og ein sluttrapport. Dei ulike delrapportane omhandlar tema som (i kronologisk rekkefølge): tilhøvet mellom den politiske avtalen på Stortinget og dei særskilte valreglane for Kyrkjevalet 2009 vedteke av Kyrkjemøtet 2008, gjennomføring av kyrkjevalet på lokalt, regionalt og sentralt nivå, valdeltaking og valresultat basert på innrapporterte opplysningar frå sokn og bispedøme og til sist i delrapport fire ei analyse av valdeltakinga sett frå både veljarar og ikkje-veljarar sin ståstad.

Kyrkjeforlik og valreglar

Den interne rapporten "Kyrkjevalet 2009" vart lagt fram for Kyrkjerådet i mars 2010. Sjølv om den eksterne rapporten er langt meir omfattande både i form og innhald, er det nokre felles trekk mellom dei to rapportane. Begge rapportane ser, trass klare forbetringar, på preferansevalet som ei valform som og bør gjennomførast til kyrkjevalet i 2011. Ikkje berre av di valordninga inneheld solide demokratiske element som bør prøvast ut under meir optimale tilhøve, men og for å få samanliknbare val. Kyrkja har og ein kompetanse på dette som bør utnyttast framfor å prøve ut nye ting, i tillegg vil preferanseval til ein viss grad vere kjent for veljarane.

Vidare tematiserer rapportane kyrkjeforliket sine konkrete føresetnader og kyrkja sitt svar på dette. I "Kyrkjevalet 2009" står det: "Føringane frå stortingsforliket er i stor grad følgde opp ved regelendringar vedteke av Kyrkjemøtet". For å dokumentere dette vert det vist til innføring av direkte val, kyrkjeval samstundes med offentleg val, dei ulike prøveordningane som er under utprøving (reint direkte val og kombinasjon mellom direkte og indirekte val) samt nye grep for å sikre at veljarane har reelle valalternativ.

Mykje av dette finn støtte i den eksterne rapporten; fleire av desse føresetnadene er klart målbar og slik sett lette å definere som anten innfridde eller ikkje innfridde. Direkte val på 52 av 77 leke medlemmer vert sett på som tilstrekkeleg grad av auka bruk av direkte val. Kyrkjevalet vart gjennomført same datoar og i umiddelbar nærleik til det offentlege

valet. I alle bispedøme pågår det prøveordningar med anten reint direkte val, eller kombinasjon av direkte val og indirekte val.

Den interne rapporten peiker på at reelle valalternativ er ivareteke gjennom både supplerande nominasjon, og ved sjølve valordninga med preferanseval der veljarar i langt større grad enn tidlegare kan påverke og preferere kva for kandidatlar som skal veljast inn i bispedømeråda. På dette siste punktet konkluderer imidlertid den eksterne rapporten slik: ”*Formelle* valgmuligheter er riktignok forbedret både med antallet overskytende kandidatar på listene til menighetsrådsvalg, og med mulighetene til supplerende nominasjon. Men utilstrekkelig og til dels dårlig kandidatpresentasjon både til menighetsråds- og bispedømmerådvalg, og uheldige valgregler for menighetsrådsvalget, gjør at dette ennå ikke i samme grad også er *reelle* valgmuligheter” (s. 293).

Revisjon av valreglar

Kyrkjevalet 2009 har lært oss mykje både om kva som fungerer, og kva som kunne fungert betre. Denne lærdommen tek vi med oss i den vidare planlegginga. Vidare i denne saka vert det lagt fram ei rad med endringsframlegg i valreglar til kyrkjevalet i 2011, både til soknerådval og til val på bispedømeråd/Kyrkjemøte. Dette er basert på, og grunngjeve i, dei erfaringar kyrkja har frå kyrkjevalet i 2009. Dels gjennom attendemeldingar direkte til kyrkja, men ikkje minst dokumentert gjennom den forskingsbaserte evalueringa.

Økonomi

Gjennomføring av kyrkjeval i 2011 er avhengig av statleg finansiering, innhaldet i dette vil først vere kjent ved framlegging av statsbudsjettet i oktober. I budsjettframlegg til FAD har Kyrkjerådet bede om ei ramme på 97 millionar. Ei eventuell tildeling skjer på nyåret i 2011. Sjølv om spørsmål knytt til formelle reglar og økonomi med dette vert avklart seint dette året, ønskjer Kyrkjerådet å unngå kritisk korte tidsfristar i planleggingsfasen fram mot neste val. På bakgrunn av forventa løyvingar i revidert nasjonalbudsjett i år, vil vi kunne sette i gang viktige prosessar allereie i 2010.

Demokrati – meir enn kyrkjeval

Demokratireforma er meir enn ei valteknisk reform. Etablering av ny valordning og gjennomføring av kyrkjeval er viktige og ressurskrevjande element, men ikkje dei einaste. Med Kyrkjevalet 2009 har kyrkja makta å gjere valet - og at ein som medlem har medråderett i dette - kjent for 98 prosent av folkesetnaden. Oppslutninga om valet vart tredobla samanlikna med tidligare val.

Vi har kommunisert at det er val, og at medlemmene har rettar i dette. Målet fram mot neste val er - ikkje berre å gjere kandidatane meir kjent - men og å kommunisere kva kyrkja er, og kvifor det er viktig å delta, både i valet men og på andre måtar. Demokrati handlar om å kommunisere med medlemmer og invitere til deltaking. Medlemmers oppleving av å høyre til og det å skape engasjement til deltaking må byggast mellom vala.

II. Valg av menighetsråd. Endringer og justeringer av valgregler for valget i 2011

II.1 Bakgrunn

I forbindelse med kirkevalget i 2009 vedtok Kirkemøtet en del mindre endringer i regler for valg av menighetsråd, bl.a:

- endring av valgdag(er)
- valget avholdes samtidig med stortingsvalget, dvs 14. september, og kirkevalget foregår i lokaler i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler
- stemmerettsalderen ble senket til det året man fyller 15 år
- utsending av valgkort til alle stemmeberettigede
- valgperioden ble satt til 2 år, og nytt valg skal avholdes samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011
- menighetsrådenes tiltredelsestidspunkt ble fastsatt til 1. november og for de kirkelige fellesrådene til 1. desember
- som følge av endret valgdag, ble det foretatt en del endringer i andre frister
- det ble også fastsatt en del andre mindre endringer i regelverket, bl.a at det ikke er krav om bruk av konvolutt ved stemmegivningen på valgtinget

Det var ellers ingen store endringer i de særskilte regler for valg av menighetsråd i 2009. Ved kirkevalget 2009 var hovedfokus på prøveordningen med valg av bispedømmeråd og Kirkemøte.

Rapportene etter valget, både Kirkerådets rapport ”*Kyrkjevalet 2009*” til Kirkerådet mars 2010 og KIFOs evalueringsrapport ”*Når alle stemmer teller... Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke: Kirkevalget 2009*”, april 2010 viser at det er behov for endringer og justeringer i regler for valg av menighetsråd og i veiledningen til disse reglene.

Sekretariatet har gjennomgått disse rapportene og også rapporter fra bispedømmerådene og andre som har sendt inn merknader og forslag til endringer, og har på dette grunnlag funnet det ønskelig å foreta noen større endringer, samt en rekke mindre justeringer. Reglene er foreløpig ikke skrevet ut, men nedenfor nevnes de områdene eller bestemmelsene som foreslås endret/justert. Enkelte forslag til endringer vil måtte vurderes nærmere.

Det er også nevnt en del temaer som har vært gjenstand for kritikk, eller som har vært oppfattet som vanskelige å tolke eller praktisere osv. Noen av disse berører i større grad veiledningen og den generelle informasjonen og tilsier ikke at det er behov for konkrete regelendringer.

Dersom Kirkerådet slutter seg til hovedprofilen i disse endringer, vil det bli utarbeidet endelige forslag til regelendringer som Kirkerådet vil få til behandling på sitt møte i september før saken oversendes Kirkemøtet. Som ledd i saksforberedelsen til septembermøtet tas det sikte på en konsultasjon med representasjon fra bispedømmene i slutten av august.

Først nevnes de temaene som tilsier at det bør gjøres endringer, deretter nevnes andre temaer som evalueringene har påpekt.

II.2 Forenkling/standardisering av velgerens muligheter til endring på stemmeseddel

Dette berører §§ 6.3 og 11.5.

Når menighetsrådsvalget og valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet legges samtidig med kommune- og fylkestingsvalget, får velgerne mange valg med ulike valgordninger og framgangsmåter å forholde seg til. Et tiltak for å gjøre det enklest mulig for velgerne å stemme ved kirkevalget, kan være å tilpasse framgangsmåten for å endre på stemmeseddelen ved menighetsrådsvalget så langt som mulig til framgangsmåten ved kommunevalget og stortingsvalget. Tilpasninger og forenklinger vil også forenkle opptellingen. Nedenfor tas det utgangspunkt i valglovens bestemmelser der det er paralleller.

Menighetsrådsvalg foregår stort sett som flertallsvalg, dvs. at det bare foreligger en liste. Samtlige kommunevalg foregår som forholdstallsvalg. Valgloven har også regler om flertallsvalg ved kommunestyrevalg, (kap. 12) som ligner regler for flertallsvalg ved menighetsrådsvalg, men disse har kun vært brukt i noen få tilfeller og har ikke vært benyttet ved de siste valgene.

Velgerne kjenner partilistene som brukes ved kommunestyrevalg og hvilke endringer en kan gjøre på disse. Her det bare tillatt å gi tilleggstemme (personstemme) ved å sette kryss, samt føre opp kandidater fra andre lister. Ved menighetsrådsvalg vil det fortsatt være behov for å kunne stryke, kumulere og endre rekkefølge, men det må gis mer entydig rettleiding om hvordan, dvs. en enklere og mer forståelig stemmeseddel med faste rubrikker for kumulering og endring av rekkefølge.

Det er likevel ønskelig at de endringer som velgerne kan gjøre på listen ved menighetsrådsvalget er mest mulig lik de som benyttes ved andre offentlige valg, der dette er mulig. Siden alle offentlige valg benytter forholdstallsvalg, vil disse valgene i første rekke gjelde hvilken *valgliste* velgeren gir sin stemme. Ved flertallsvalg stemmer en ikke på lister, men kun på *enkeltpersoner*.

Ved kommunestyrevalg kan velgerne påvirke hvilke av kandidatene som blir valgt, gjennom å gi *personstemme* (tilleggsstemme) til kandidatene på listen, og en kan gi personstemme til så mange av kandidatene en vil. Dette gjøres *ved å sette kryss eller hake* i en rute til venstre ved navnet til kandidaten(e) med overskriften "Personstemme". Dessuten kan en føre opp kandidater fra andre lister i et eget felt. Det er altså ikke tillatt å stryke kandidater eller endre rekkefølgen på kandidatene ved kommunestyrevalg, slik det er ved menighetsrådsvalg.

Ved stortingsvalg kan velgerne *endre rekkefølgen* på kandidatene på listen ved å sette opp nye nummer i rutene foran kandidatnavnene, *eller stryke* ved å sette et merke i ruten til høyre for kandidatnavnet.

Ved menighetsrådsvalget som gjennomføres som *flertallsvalg*, er det både er anledning til å kumulere (gi tilleggsstemme/ personstemme til) kandidater, endre rekkefølgen på navn, stryke navn og føre på nye navn. Dersom det foreligger flere lister, *forholdstallsvalg*, kan en kumulere, stryke navn og føre opp navn fra andre valglister.

Ved flertallsvalg vil det fortsatt være ønskelig at disse endringsalternativer finnes (kumulere, endre rekkefølge, stryke og føre opp nye navn). Det bør likevel vurderes om alle mulighetene bør benyttes. Det viktigste er kanskje at stemmeseddelen ordnes på en slik måte at det blir enklere for velgerne å gjøre endringer ved å bruke kolonner med ruter. Dette vil også gjøre opptellingen enklere og redusere mulighetene for feil ved opptellingen. Det kan vurderes om en bør kutte ut mulighetene for at velgeren kan endre rekkefølgen. Dersom velgeren kan kumulere og stryke kandidater, skulle behovet for å endre rekkefølgen på kandidatene ikke være så stort. En må da kumulere de en ønsker inn som medlemmer og stryke de en ikke ønsker, og at antall stemmer dette utgjør vil tilsvare det antall medlemmer og varamedlemmer som skal velges eller evt. det antall kandidater som står på listen. (Se nedste punkt). Er det for eksempel 13 (8+5) som skal velges og det står 15 på listen, og velgeren kumulerer 5 kandidater (utgjør 10 stemmer) og stryker 3, vil de resterende kandidatene (7) få 1 stemme hver, dersom alle skal telles, eller de 5 som da står igjen når en begynner ovenfra på listen, dersom en skal telle det antall stemmer som tilsvare medlemmer og varamedlemmer til sammen. Se nærmere om dette i neste punkt.

Eksempel – ut fra gjeldende opptellingsregler (se nedenfor II.3):

Det skal velges 8 medlemmer og 5 varamedlemmer. Velgeren har derfor 13 stemmer til disposisjon, tilsvare det antall medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Du kan endre stemmeseddelen ved å:

- gi en eller flere kandidater en tilleggsstemme (kumulere). Dette gjør du ved å sette "X" i ruten utenfor kandidaten. Disse får da 2 stemmer hver.
- stryke kandidater. Dette gjør du ved å sette strek over navnet til kandidaten. Disse får da 0 stemmer
- endre rekkefølgen på navn. Dette gjør du ved å endre nummer i ruten foran navnene. Disse vil få 1 stemme. Dersom disse i tillegg kumuleres vil disse få 2 stemmer.

Men husk du har bare 13 stemmer til disposisjon. Dersom du kumulerer 5 kandidater (utgjør 10 stemmer), vil du kun ha 3 stemmer igjen.

Det anbefales at stemmeseddelen oppsett tilpasses de stemmesedler som benyttes ved kommunestyrevalget så langt det er mulig og hensiktsmessig, samtidig som hensynet til å skille de to valgene vektlegges i den grafiske utformingen.

De foreslåtte endringene vil også gjøre det enklere å foreta opptellingen.

Det anbefales at Kirkerådet utarbeider maler for opptellingsprosedyrene som gjør det enklere for de som forestår opptellingen og telle og registrere alt på en riktig måte. Dette vil også gjelde skjema for innberetning, jf § 12.5

II. 3 Opptelling ved flertallsvalg som sikrer at alle kandidater på listen kommer i betraktning på like fot

Berører §7.1, femte ledd; §12.3, tredje ledd.

Evalueringsrapporten påviser at velgerne i stor utstrekning benytter muligheten til å endre på stemmeseddelen ved menighetsrådsvalg (54 % rettede lister), men at mange av endringene ikke får betydning for valgresultatet. Dette henger sammen med opptellingsreglene. Der det er flere kandidater på listen enn det skal velges medlemmer og varamedlemmer til menighetsrådet, er det så å si umulig for kandidatene nederst på den prioriterte listen å bli valgt til medlem eller varamedlem av menighetsrådet (*Når alle stemmer teller...* s.194-197 og 277-279, jf. også s.161-164). Med gjeldende opptellingsregler, er det liten mening i å ha "overskytende" kandidater på kandidatlistene, altså ha flere kandidater enn det skal velges medlemmer og varamedlemmer. Disse forholdene er også påpekt i flere direkte henvendelser til Kirkerådet.

Gjeldende regler tillater som nevnt flere kandidater på listen enn det skal velges medlemmer og varamedlemmer til sammen. Reglene åpner for opptil det dobbelt antall navn. I tilsvarende regel i valgloven (kommunestyrevalg), § 12-2-2, er det ikke tillatt med "overskytende kandidater" utover de som skal velges til medlemmer og varamedlemmer. Valget avgjør her hvem som blir faste medlemmer og hvem som blir vara i hvilken rekkefølge. Ved opptelling følges samme prinsipp som i våre regler § 12.3: Fra hver liste telles tilsvarende antall som det som skal velges inn som medlemmer og vara.

Sekretariatet deler evalueringens oppfatning av at dagens regelverk er uheldig. Enten må de "overskytende" kandidatene ha reelle muligheter til å bli valgt, og velgernes endringer på stemmeseddelen ha reell mulighet til å gi utslag, ellers kan en like gjerne fjerne muligheten til å ha "overskytende" kandidater på listen.

Det er flere muligheter til løsning på disse problemstillingene:

1. En kan begrense antall kandidater til det antall medlemmer som skal velges pluss varamedlemmer. Da blir mulighetene til reelle valg begrenset til muligheten til å flytte kandidater fra vara til fast plass og omvendt, samt muligheten til å stille alternativ liste dersom personer og grupper i soknet ikke er fornøyd med listen og ønsker andre kandidater. Dette tilsvarer dagens minstekrav til antall kandidater på listen ved flertallsvalg. I 2009 var det 23 % av soknene som hadde færre kandidater enn minstekravet, mens 28 % hadde samme antall kandidater. De resterende 49 % prosent hadde flere kandidater enn minstekravet. Målsettingen var at flest mulig menigheter skulle ha flere kandidater enn minstekravet, gjerne opp mot maksimum tillatte kandidater (dobbelte så mange som det skal velges medlemmer og varamedlemmer). Velges denne løsningen som begrenser antall kandidater til det antall som skal velges som medlemmer og varamedlemmer, vil vesentlig flere menigheter oppfylle målsettingen om antall kandidater på listen. Dette vil kunne oppleves som en lettelse i et allerede krevende nominasjonsarbeid. På den annen side vil dette kunne oppfattes som en innskrenking i de reelle valgmulighetene, noe som vil være krevende i lys av stat-kirke forlikets forutsetninger.

2. En kan beholde det slik det er, og argumentere mot evalueringens underbetoning av forskjellen på faste medlemmer og varamedlemmer. Velgernes mulighet er å forsøke å få de kandidater de gjerne ønsker inn som medlemmer og de de ikke ønsker ned på varamedlemsplass.

3. En kan beholde muligheten til ”overskytende kandidater” opp til dobbelt så mange som skal velges, og endre regel for opptelling slik at også de nederst på listen har reell mulighet til å bli valgt inn. Dette vil ivareta ønsket om å få flere til å stille til valg og øke de reelle valgmulighetene. Dersom det skal ha noen hensikt å få flere til å stille til valg, må de som står nederst på listen også ha en reell mulighet til å bli valgt. Det har de ikke nå siden det kun er de øverste på listen (tilsvarende det antall medlemmer og varamedlemmer som skal velges), i samsvar med de endringer velgeren har gjort, som får stemmer. De som står nederst på listen vil ikke få stemmer dersom listen leveres urettet. Problemet her er i teorien at en enkelt velger kan gjøre utslaget og bestemme sammensetningen av hele rådet, eller at ordningen blir til fordel for de som endrer på listen, selv om de er få. Men samme innvending kan gjøres gjeldende mot dagens opptelling, bare at forflyttingene stort sett begrenser seg til flytting mellom fast plass og vara, ikke fra bunnen av lista og opp. Erfaringen er at ca. halvparten av alle stemmene er rettet, noe som gir velgerne økt innflytelse på resultatet.

Sekretariatet vil foreslå at opptellingsreglene endres slik at ”overskytende” kandidater har større mulighet for å bli valgt, og at velgernes endringer på stemmeseddelen i større grad får reell betydning. Ikke minst fordi menighetene ved de siste valg har blitt utfordret til å få flere kandidater til å stille til valg.

Det foreslås derfor at alle kandidatene som står på en liste får en stemme hver, dersom stemmeseddelen leveres urettet. Dersom det foretas endringer, må det markeres med nytt nr og/eller med X i rubrikken for kumulering. Ved opptellingen teller en først kumuleringer, som får to stemmer, og deretter gir en stemme til de som velgeren har prioritert med angivelse av nummer. Deretter fortsetter en ovenfra og nedover på listen ved å gi en stemme til det antall kandidater som tilsvarer det antall kandidater som er på listen. De nederste på listen, de som står under det antall medlemmer og varamedlemmer som skal velges) vil da ha en reell mulighet for å bli valgt inn. Det vil fortsatt være slik at forslagsstillerne prioriterer listen, og de som står på medlemsplass og varamedlemsplass er de som er foreslått til menighetsrådet. Men de som står under listen vil velgerne ha en reel mulighet for å få inn i rådet enten som medlemmer eller varamedlemmer. Noe som altså tidligere nesten aldri skjedde.

Dersom to kandidater får like mange stemmer, vil en i en del tilfeller måtte telle hvem som velgerne hadde rangert høyest mht nummerering. Alternativt kunne en regelfeste, slik ordningen er i dag, at da avgjør rekkefølgen på den offisielle listen utfallet.

Det vil være nødvendig å foreta endringer i opptellingsreglene i samsvar med evt endrede regler for hvilke endringer velgeren kan gjøre på listen, hvor mange som skal tas med ved opptellingen, dvs. hvor mange stemmer velgeren har osv.

Eksempel ved endrede opptellingsregler:

Det er 21 navn på listen. Det skal velges 8 medlemmer og 5 varamedlemmer. Velgeren har 21 stemmer til disposisjon (tilsvarende det antall kandidater som står på listen)

...

...

Men husk du har bare 21 stemmer til disposisjon. Dersom du kumulerer 5 kandidater (utgjør 10 stemmer), vil du ha 11 stemmer igjen.

Jf. ellers eksempelet under II.2. Veiledningen bør både stå på stemmeseddelen, og være tilgjengelig i valglokalet. Dette vil gjøre det enklere for velgerne, som tidligere har hatt vanskelig for å forholde seg til bestemmelsen om endringer i forhold til hvordan stemmeseddelen blir talt opp. Det gjelder bl.a. bestemmelsen om at overskytende navn ikke telles/får ingen stemmer. For eksempel, dersom en kandidat som står langt ned på listen kumuleres, må navnet etter gjeldende regler være flytte opp "på sikker plass" for å få gyldig stemme.

Forslaget til ny ordning skal drøftes med fagkonsulenter innen valgforskning, for å sikre at den ikke gir urimelige utslag eller har utilsiktede virkninger, før det tas endelig stilling til om en slik ordning bør tas i bruk og hvordan den nærmere skal utformes.

II.4 Andre forslag til mindre endringer i regelverket eller i veiledningen

Disse temaene er i hovedsak satt opp i den rekkefølgen de finnes i regelverket, jf henvisningen til de aktuelle paragrafer i *Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009*.

Presentasjon av kandidater.

Berører § 7.5.

Mange har etterlyst at presentasjonen av kandidatene, også til menighetsrådet, var for dårlig. Også evalueringsrapporten (EVA) har satt fokus på dette.

Per i dag er det ikke bestemte krav til presentasjon av menighetsråds kandidater ut over det som skal stå på stemmeseddelen, men veiledningen anbefaler å følge regelen til bispedømmerrådsvalget. Spørsmålet er om det skal regelfestes krav til presentasjon av menighetsråds kandidater. I en del mindre sokn, der alle kjenner alle, vil dette kunne oppleves som unødvendig og litt voldsomt.

Det foreslås ikke endringer i regelverket.

Oppgavefordelingen mellom menighetsrådet og fellesrådet

Berører §§ 1.2, 2.1, 2.6 m.v.

Dette gjelder bl.a. hvilken rolle og plass kirkelig fellesråd og kirkevergen bør ha for å sørge for samordning mellom menighetsrådene. I veiledningen i Valghåndboka 2009 står det kun at det er naturlig at fellesrådet koordinerer de kirkelige valgstyrenes dialog med

kommunens valgstyre. Her vil det være en fordel om fellesrådet og kirkevergen fikk en sterkere rolle. Mange steder har menighetsrådet ikke noe sekretariat eller administrasjon, og det vil da ofte være kirkevergen eller fellesrådskontoret som ivaretar sekretærfunksjoner.

Reglene i dag sier svært lite om fellesrådets og kirkevergens rolle. Ved de senere valg, og særskilt under kirkevalget i 2009, har fellesrådets sekretariat mange steder hatt en viktig koordinerende rolle. Det gjelder ikke bare i forhold til kommunen vedrørende økonomi eller bruk av valglokaler, men også samordning mht. informasjon, felles valginformasjon, valgsteder, åpningstider, valg på søndagen, steder for forhåndsstemmegivning, rapportering i valgmodulen osv.

Det bør vurderes om det er behov for å nevne fellesrådets ansvar i regelverket eller om det er tilstrekkelig at dette tas inn i veiledningen.

Valgboken. både valgstyrets og stemmestyrenes valgbok

Berører § 2.5, 11.3, 12.5.

En god del menigheter og valgstyret har etterlyst klarere informasjon og oversikt om hva som skal tas inn i valgboken, og at dette bør sees i sammenheng med de opplysninger som valgstyret skal registrere i valgmodulen. Videre kan regelverket være vanskelig å forstå, da en benytter både valgbok og møtebok, jf § 11.3, 12.5 m.v.

Det bør foreligge en oversikt over de tema som skal tas med i valgboken i forhold til de opplysninger som skal registreres og rapporteres i valgmodulen. Det er viktig at stemmestyret vet hvilke opplysninger og data som skal rapporteres. Et slikt skjema bør kunne lastes ned fra valgmodulen og foreligge i Valghåndboken. Alle i valgstyret eller stemmestyret skal skrive under det som innføres i valgboken. Det bør vurderes nærmere om det er tilstrekkelig at to personer (leder og nestleder) skriver under.

Bør det legges til rette for at norsk statsborger bosatt i utlandet bør gis muligheter for å stemme ved menighetsrådsvalget?

Berører § 3.1.

Det er en god del personer som oppholder seg en lengre eller kortere periode i utlandet, som har bostedsadresse i et sokn, men som har begrensede muligheter til å avgi stemme og evt. også forhåndsstemme.

Disse vil få tilsendt eller ettersendt valgkort, og det skulle således ikke være noe til hinder for at disse får stemme. Forutsetningen må være at de selv sørger for å få stemmeseddel, og sende den sammen med ev valgkortet, til bostedssoknet i god tid før opptellingen tar til. Det må i så fall regelfestes og lages en veiledning for forhåndsstemming pr. post.

Bør praksis med ordningen at biskopen i særlige tilfelle kan samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i endres?

Berører § 3.2

I henhold til rundskriv nr 2/2009 har praksis vært at innvilgelse av stemmerett i annet sokn enn der de er bosatt, i hovedsak gjelder personer som er villige til å stå på en kandidatliste i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, og dermed gjelder for en valgperiode, deretter går de automatisk tilbake til sitt bostedssokn før neste valg, selv om de sitter i menighetsrådet til 30.oktober. Ved valget i 2009 var det en god del søknader og de fleste av disse ble innvilget. Enkelte av biskopene har satt som vilkår at minimum halvparten av kandidatene måtte være bosatt i soknet.

Videre gjelder ordningen studenter og skoleungdom som oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt. For studenter vil det dessuten være aktuelt å legge til rette for forhåndsstemmegiving ved aktuelle høyskoler og universitet, der studentmenigheten hjelper til med å laste ned stemmesedler for studentenes hjemmemenighet, jf § 10.1 annet ledd.

Dessuten gjelder ordningen personer som flytter på institusjon utenfor sitt sokn/ sin "hjemmemenighet", og medlemmer av menighetsrådet som i løpet av valgperioden flytter ut av soknet til et nabosokn.

I alle disse tilfeller vil det være menighetsrådet som søker biskopen.

Tidligere var prest i offentlig kirkelig stilling og dennes ektefelle, og klokker i fast stilling, å anse som bosatt i det soknet de var tilsatt, men denne bestemmelsen ble ikke videreført i kirkeloven i 1996.

Kirkerådet mener det vil være naturlig at alle kirkelig ansatte som er tilsatt i et sokn i minimum 50 % stilling bør ha stemmerett i den menigheten de tjenestegjør i, dersom de ønsker det.

Kirkemøtet har bedt om at Kirkerådet utreder om en person som er engasjert i en annen menighet enn der vedkommende er bosatt, bør kunne gis stemmerett i denne menigheten. Dette gjelder særlig i bymenigheter med litt ulik profil. Dette vil åpne for at personer kan "løse soknebånd", slik det er mulig bl.a. i Danmark. Biskopen i Bjørgvin har innvilget noen slike søknader med hjemmel i kirkeloven § 4 annet ledd, jf valgreglenes § 3.2.

Kirkerådet vil anbefale at saken utredes nærmere før Kirkevalget 2015.

Underskriverne – forslagsstillerne – nominasjonskomité

Berører bl.a. § 7.1 b, c, d og g og kapitlet om Nominasjonsarbeidet i under kapittel § 7.1.

Det foreslås at en i hovedsak benytter betegnelsen forslagsstillerne, og at det går tydeligere frem at det er forslagsstillerne som prioriterer kandidatene, og således fungerer som den reelle nominasjonskomiteen, jf Valghåndbokas presiseringer på s. 19-20.

Ordningen blir da at menighetsrådet oppnevner 3 – 5 medlemmer av nominasjonskomiteen og at disse supplerer seg med andre stemmeberettigede, slik at det blir 10 personer som prioriterer kandidatene og står som forslagsstillere og som underskrivere av listen, jf merknadene til § 7.1 g.

Bestemmelsene og veiledningen gjennomgås med sikte på å tydeliggjøre begrepene og ansvarsforholdene

Målsettingen om minst 20 % representasjon av ungdom under 30 år

Berører § 7.1h.

Ved siste valg var omtrent 5 % av kandidatene under 30 år ved menighetsrådsvalget. I Oslo lå andelen på vel 9 %, i Tunsberg under 4 %. Andelen medlemmer under 30 år som ble valgt inn var 5,8 % på landsbasis. 11,6 % i Oslo og 3,9 % i Sør-Hålogaland. (EVA s. 165 og 193). Tilsvarende tall ved valget i 2005 lå på 5,6 % og i 2001 på 6,2 %. (Årbok for Dnk 2006 s. 39).

Utviklingen synes å ha gått i motsatt retning enn det som er målsettingen. Det kan virke demotiverende å ha en urealistisk målsetting som en aldri er i nærheten av å oppnå. Som et alternativ til dagens prosent-målsetting, kan det overveies en målsetting om at det skal være kandidater under 30 år på alle lister – der det er velgere i soknet under 30 år.

Det foreslås ingen endring, men at saken bør vurderes med sikte på en evt. endring.

Ordningen med sammenslåtte menighetsråd

Berører merknadene til § 7.1

Forsøk med sammenslåtte menighetsråd som ble igangsatt i forbindelse med valget i 2005, ble videreført i 2009. Svært mange av de vel 100 sokn som er med på ordningen og de sokn som ble med ved valget i 2009, er godt fornøyd med ordningen.

Kirkerådet vurderer om en derfor skal søke departementet om at ordningen med sammenslåtte menighetsråd kan bli en permanent ordning for de sokn som ønsker det. Det vil være naturlig at dette gjøres etter en bredere evaluering av ordningen, med sikte på at ordningen kan være klar i god tid før valget i 2015. Siden dette vil være en sak som bør legges frem for menighetsmøtene i de berørte sokn, synes det naturlig at evalueringen gjennomføres i 2011- 2012.

Forlengelse av forsøksordningen for menighetsrådsperioden 2011-2015 må drøftes med departementet.

Endringer i en innlevert kandidatliste

Berører MR § 7.2 og 7.3

Når en kandidatliste er innlevert, kan den normalt ikke tilbakekalles eller endres. Men det hender at kandidater av ulike grunner ber om å bli strøket av listen, før listen trykkes og distribueres til velgerne. Det heter da et tillitsmannen for listen bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet, og om det nye navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på liste, Det har vært en del uro rundt denne bestemmelsen, og tilfeller hvor forslagsstillerne har opplevd den endelige kandidatlisten ikke var i samsvar med de prioriteringer som forslagsstillerne hadde gjort.

I Valgloven er det bestemmelser om tillitsvalgt med vararepresentant, evt. de to øverste underskriverne, dersom det ikke er angitt hvem som skal ha disse funksjonene (Valgloven § 6-1 og Valgforskriften § 14).

Kirkerådet vil foreslå at plassering av ny(e) kandidat(er) behandles om mulig av forslagsstillerne eller minimum 2/3 av forslagsstillerne, men at disse også kan bestemme at dette delegeres eller ivaretas av tillitsmannen evt. tillitsmannen og varatillitsmannen.

Forhåndsstemmegivning

Berører § 10.

Dette går særlig på å utfordre menighetene om å legge til rette for forhåndsstemming, bl.a. på institusjoner og i tilknytning til ulike arrangement som menigheten har i løpet av de siste ukene før valget, både for ungdom o.a.

I forbindelse med forhåndsstemming er ordningen i dag at det ikke benyttes valgurner, jf § 10.10 med merknader. Stemmemottakeren fører kun en liste over mottatte forhåndsstemmer, evt ordnet a) for forhåndsstemmer i eget sokn og b) forhåndsstemmer som oversendes andre sokn.

Det bør vurderes om en bør benytte særskilt valgurne for forhåndsstemmer i eget sokn, for eksempel til bruk på menighetskontoret og lignende. Det må da føres en liste over antall forhåndsstemmer med tid og sted. Forhåndsstemmene legges fortsatt i konvolutt og omslagskonvolutt og en skal selvsagt ikke krysse av i manntallet. Dette vil kreve endringer i regelverket.

Velgere som ikke står i manntallet

Berører § 11.2 med merknader.

Det kreves her at person som ikke står i manntallet må legge fram skriftlig og begrunnet krav om at vedkommende skal stå i manntallet.

Det er noe usikkert hvordan dette praktiseres både under valget og ved opptellingen, særlig i de tilfeller hvor det ikke foreligger nødvendige fakta om situasjonen, og hvor disse er vanskelig å sjekke før opptellingen finner sted. Dette gjelder bl.a. personer som har flyttet til Norge fra våre naboland og som tror de automatisk blir medlemmer av Den norske kirke. Disse må altså melde seg inn, og er således ikke stemmeberettigede på valgdagen, og bør få informasjon om å møte opp på menighetskontoret med dåpsattest for å få ordnet dette, om mulig før valgdagen. Dette vil kreve et opplegg for informasjon til disse velgerne.

En annen problemstilling er knyttet til personer med hemmelig adresse og/eller identitet, og om det er mulig å finne ordninger som gjør at disse kan avlegge stemme selv om de ikke er oppført med fulle opplysninger i manntallet. Det må undersøkes hvordan dette løses ved de politiske valg, og vurderes om det lar seg gjøre å innføre tilsvarende ordninger og prosedyrer ved Kirkevalget.

Ved forholdstallsvalg benyttes reglene i valgloven

Berører § 12.4

Det er andre regler om opptelling ved forholdstallsvalg i valgloven enn de som gjelder for forholdstallsvalg ved menighetsrådsvalg. I regelverket er de gamle reglene i valgloven videreført. Det bør sjekkes hva endringene faktisk innebærer. Det foreslås at valglovens regler for opptelling ved forholdstallsvalg benyttes dersom det viser seg hensiktsmessig og oppleves som en forenkling, da mange er kjent med disse reglene fra de borgerlige valg, .

Ved offentlige valg er det ikke anledning til å stemme på nytt på valgdagen, dersom vedkommende har avgitt forhåndsstemme

Berører § 11.4, 12.3

Ved offentlige valg er det ikke adgang til ”å stemme om igjen” på valgtinget i den forstand at en velger som har forhåndsstemt kan ombestemme seg og stemme på nytt på valgtinget. En del menigheter mener en bør ha samme bestemmelse ved de kirkelige valgene, da det enkelte steder medfører merarbeid.

Kirkerådet anser at antallet som ”stemmer om igjen” er så pass lite, at en bør kunne imøtekomme de velgerne som vil stemme på nytt. Dette vil således ikke kreve endringer i regelverket.

Opptellingsprosedyre

Berører § 12

Menighetsrådet eller de rådet har bestemt, skal forestå opptellingen av menighetsrådsvalget, og valgstyret har dessuten ansvaret for grovopptellingen av bispedømmerådsvalget.

Her er det behov for tydelig veiledning for prosessen ved opptellingen, både med egne skjemaer og maler, slik at en ikke kommer skjevt ut, eller at en ikke får registrert og rapportert det som valgreglene krever. Det gjelder også behandlingen av de enkelte stemmesedlene og hvordan disse skal telles. Det gjelder også hvilke stemmesedelkonvolutter som skal godkjennes og hvilke som skal vrakes/forkastes og hvordan disse så fall skal oppbevares.

Siden menighetene skal forestå opptelling både av stemmene vedr menighetsrådsvalget og bispedømmerådsvalget, er det viktig at stemmesedlene holdes atskilt og at opptellingen foregår separat.

III. Valg av bispedømmeråd og Kirkemøte. Endringer og justeringer av valgeregler for valget i 2011

Evalueringen av Kirkevalget 2009 viser behov for å gjennomgå preferansevalgordningen, vurdere om den skal benyttes ved neste valg, og i så fall gjøre de nødvendige endringer og justeringer i regelverket med sikte på forbedringer og forenklinger av ordningen. Dette kan medføre både regelendringer og andre tiltak. (III.1)

Reglene for fastsetting av hvilken forsøksordning som skal benyttes i de ulike bispedømmene må bekreftes av Kirkemøtet. (III.2)

Valgdag(er) for direkte valg/valgogang på leke medlemmer til bispedømmerådene i 2011 må fastsettes. (III.3)

Fristene for offentliggjøring av valgresultater og for innsending av stemmesedler og optelling må endres i forhold til de fastsatte valgdager. (III.4)

Regelen som regulerer mulighetene for gjenvalg ble satt midlertidig ut av kraft ved valget i 2009, og må tas opp til ny vurdering. (III.5)

I komitémerknadene fra Kirkemøtet i 2008 (sak KM 11/08), nevner komiteen noen temaer som den mener bør utredes nærmere i forbindelse med evalueringen av valget i 2009. Det gjelder endringen i styrkeforholdet mellom leke medlemmer, prester og lek kirkelig ansatte. Komiteen nevner også forslag om å innlemme lek kirkelig tilsatte i kategorien leke medlemmer. Sekretariatet har ikke hatt kapasitet til å utrede disse spørsmålene, som må involvere det mer omfattende spørsmålet om Den norske kirkes tenkning om forholdet mellom embete og råd. Sekretariatet viser til at det er igangsatt et utredningsarbeid omkring framtidig kirkeordning, og at slike spørsmål bør sees i denne større sammenhengen. Tilsvarende gjelder for to andre spørsmålsstillinger som er kommet opp i forbindelse med Kirkevalget 2009: Det er stilt spørsmål ved valgbarheten til ordinerte prester som ikke er i offentlig kirkelig prestestilling som i dag (og tidligere) har stemmerett og er valgbare som leke medlemmer. Det er også kommet forslag om at prester og lek kirkelig tilsatte skal kunne gis anledning til å stemme ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet.

I evalueringen har enkelte instanser stilt spørsmål ved om tiden mellom direkte valgogang og de øvrige valgoganger kan kortes ned der det er kombinasjon av direkte og indirekte valg. Fra ett bispedømme med rent direkte valg av leke medlemmer har det vært stilt spørsmål ved om valg til alle kategorier kan ha samme frist som valgdagen for det direkte valget. Sekretariatet legger ikke fram forslag til endringer på dette punktet.

Forslag til endringer i valgreglene i forbindelse med gjennomgangen av ordningene for det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke behandles i eget avsnitt. (IV)

Det vil bli utarbeidet endelige forslag til regelendringer som Kirkerådet vil få til behandling på sitt møte i september før saken oversendes Kirkemøtet. Som ledd i

saksforberedelsen til septembermøtet tas det sikte på en konsultasjon med representasjon fra bispedømmene i slutten av august.

III.1 Preferansevalgordningen

III.1.1 Evalueringer av Kirkevalget om preferansevalgordningen

”Kyrkjevalet 2009” – rapport frå Kyrkjerådet sin prosjektleiar

I prosjektleders rapport som ble lagt fram for Kirkerådet i mars 2010 som orienteringssak (sak KR 2.12/10) omtales erfaringene med preferansevalg i bispedømmerådsvalget. Det pekes på en rekke forbedringspunkter på bakgrunn av erfaringene ved valget i 2009, dels som følge av kritikk av ordningen og av meldinger om usikkerhet og forvirring ved avgivelse av stemme.

Særlig omtales utslaget av å ha en uprioritert, alfabetisk kandidatliste ved direkte valg/direkte valgomgang, med den følge at kandidater med etternavn tidlig i alfabetet i uforholdsmessig stor grad er valgt inn. Denne effekten ble forsterket av at ved feilavkrysning med to kryss i samme kolonne, skulle det øverste krysset telle, en regel som ble gjenstand for særlig kraftig kritikk (III § 12-1, tredje ledd). Det ble også pekt på mangelfull informasjon/kjennskap til kandidatene, og på et høyt antall forkastede stemmer.

På den positive siden framheves at preferansevalget har flyttet makt fra nominasjonskomiteen til velgerne, at kirkens medlemmer i langt større grad enn tidligere har hatt innvirkning på hvem som står på kandidatlistene gjennom ordningen for supplerende nominasjon, og på hvem som ble valgt inn. Når det gjelder utslaget av den alfabetiske ordningen av kandidatene, var dette ikke problem på samme måte i den indirekte valgomgangen.

Prosjektleder nevner følgende muligheter for forbedringer og forenklinger av preferansevalgordningen ”utan å fjerne hovudintensjonen om at det er veljaren som skal ha størst påverknad”:

- redusere antall kolonner på stemmeseddelen uten å redusere antall preferanser
- kan vurdere å redusere antall preferanser
- kan vurdere å redusere antall kandidater for å forenkle informasjonen til velgeren
- kan tenkes andre måter å sette opp kandidatlisten på enn alfabetet
- kandidatpresentasjonen må være så opplysende, aktuell og tilgjengelig som mulig.

Prosjektleder framhever at uansett hvordan kandidatlisten ordnes vil ordningen kreve en del av velgeren:

Nettopp av di kandidatane representerer seg sjølve, ikkje eit bestemt parti eller ei gruppering, må veljaren gjere seg kjent med alle kandidatane. Akkurat denne delen er det vanskeleg å forenkle. Samanlikna med det offentlege valet der

kandidatane som står på val fordeler seg i hovudsak på 7 partiprogram, gjev valordninga til Den norske kyrkja inga opning for slike avgrensa valalternativ. Dess viktigare vert det at kandidatpresentasjonen er så opplysende, aktuell og tilgjengeleg som mogleg.

”Når alle stemmer teller...” Den offisielle forskningsbaserte evalueringsrapporten om preferansevalgordningen

Evalueringsrapporten går grundig inn på hvordan preferansevalgordningen fungerte og drøfter ordningens egnethet og noen dilemmaer knyttet til bruk av ordningen og forslag til endringer og forbedringer (s.172-173, 187-190, 200-202, 211-217, 270-273).

Hovedpunkter fra delrapport 3

Preferansevalg og valgdeltakelse (s.172-173)

Når det gjelder forholdet mellom preferansevalgsordningen og valgdeltakelsen, påpekes flere forhold som tyder på at sider ved preferansevalgsordningen kan være noe av grunnen til at deltakelsen ved bispedømmeråds- og Kirkemøtevalget var såpass mye lavere enn ved menighetsrådsvalget:

- høyt antall forkastede stemmer
- usikkerhet om hvordan stemmesedlene skulle fylles ut
- dårlig informasjon og lite kjennskap til kandidatene.

Preferansevalg og presentasjon av kandidatene (s.187-190)

Det presenteres også tre forutsetninger for at valgalternativene kan framtre tydelig:

- 1) Presentasjonen av kandidatene må inneholde og legge vekt på informasjon som får fram klare forskjeller og tydelige posisjoner.
- 2) Det må faktisk finnes slike klare og tydelige posisjoner i det landskapet valget forholder seg til.
- 3) Informasjonen må være lett tilgjengelig for velgerne.

1) Kandidatpresentasjonene slik de var ved valget i 2009 fikk i liten grad fram klare forskjeller og tydelige posisjoner mellom kandidatene. Kandidatenes opplisting av satsingsområder vurderes som lite egnet til å få fram forskjeller. De utfyllende presentasjonene vurderes som for uensartede.

2) Rapporten stiller spørsmål ved om det finnes klare og tydelige posisjoner, siden kirken primært er et fellesskap om ting en deler, mens demokratiet i større grad er et fellesskap om måter å være uenige på. Kandidatpresentasjonene bærer tydelig preg av konsensusorientering, vekt på det som samler og på felles anliggender. Det kommer også til uttrykk en ambivalens hos kandidatene i forhold til å fokusere konfliktfylte saker ved Kirkevalget.

3) Det var lite informasjon om kandidatene i valgkortsendingen. Det ble laget informasjonsmateriell, men dette ble mange steder ikke godt nok distribuert til at velgerne fikk nytte av det. I tillegg mener rapporten at en del av informasjonen ble holdt i et litt for internt språk.

Rapporten påpeker at en valgform som krever en innsats fra velgeren for å ha tilstrekkelig informasjon til å delta i valget, kan føre til lite informert stemmegivning fra velgerne, eller at velgerne lar være å stemme fordi det er for krevende å tilegne seg informasjonen.

Rapporten konkluderer med at presentasjonen av kandidatene til bispedømmerråds- og kirkemøtevalget ikke var vellykket. Rapporten anbefaler å vurdere endringer i reglene for kandidatpresentasjon, dersom ordningen med preferansevalg skal fortsette. Rapporten framhever tre dilemmaer i forhold til dette:

- a. Enkel og tydelig informasjon krever at kandidatene er villige til å profilere seg. Det ser ut til at det vil kreve betydelig endring i innstilling hos kandidatene.
- b. Informasjon som tydeliggjør valgalternativer kan neppe utformes uten å fokusere på tydelige skillelinjer og posisjoner. Enkel og tydelig informasjon kan derfor komme til å sementere motsetninger, blåse nytt liv i konflikter og kanskje utløse nye. Det vil kanskje være krevende i et kirkelig fellesskap.
- c. En får neppe både vesentlig høyere valgdeltakelse, og velgere som vil bruke tid og krefter på å tilegne seg større mengder informasjon.

Effekt av alfabetisk listing av kandidater (s.200-202)

Kombinasjonen av for dårlig informasjon om kandidatene og alfabetisk opplisting av kandidatene ser ut til å ha hatt stor effekt på hvem som ble valgt inn i den direkte valgomgangen/ved direkte valg. Andelen innvalgte som med etternavn tidlig i alfabetet, og dermed tidlig plassering på kandidatlisten er meget høy, mens den er tilsvarende lav for kandidater som sto nederst på kandidatlistene. Det var ingen tilsvarende effekt i den indirekte valgomgangen eller i valg av prester og lek kirkelig tilsatte.

Bør preferansevalg videreføres?(s.211-218)

Rapporten drøfter grundig de svakhetene som er avdekket i forhold til måten preferansevalg ble gjennomført på i 2009, samt en rekke dilemmaer knyttet til hvor høyt en vil prioritere økt valgdeltakelse. Drøftingene oppsummeres slik (s.217-218):

På bakgrunn av erfaringene med preferansevalg som valgordning for bispedømmerråd og Kirkemøtet i 2009 ser det ut til at en står overfor tre muligheter:

1. Beholde ordningen relativt uendret (men med vesentlig endring av blant annet informasjon og presentasjon av valgalternativer)
2. Justere ordningen på enkelte punkter, men beholde hovedtrekkene fra preferansevalgordningen. Det kunne for eksempel være å gi velgerne mulighet til å levere en urettet stemme, med personstemmer til nominasjonskomiteens prioriterte kandidater, men med mulighet til å rette gjennom ekstrastemmer i en rangert rekkefølge.
3. Erstatte ordningen med en annen. Et forslag er valgordningen for fylkestingsvalg.

Det er ulike hensyn som veier for og imot alle mulighetene.

1. Flere forhold kan tale for å fortsette med preferansevalg:
 - Et svært viktig prinsipielt demokratisk hensyn ved preferansevalgordningen, også ut fra demokratireformen, er at den gir bedre uttelling til og representasjon for mindretall, gjennom overførbare stemmer. Den sikrer forholdsmessig representasjon for ulike grupper bedre. I Den norske kirke er det rimelig å tillegge dette hensynet særlig stor vekt, spesielt på bakgrunn av at en de senere årene har hatt en betydelig utfordring med å finne måter å leve sammen på i et kirkelig fellesskap med dyptgående uenighet. En valgordning som tar dårlig vare på representasjon for større mindretall vil neppe være heldig – eller riktig.
 - Det vil sikre bedre utprøving med tanke på avgjørelse av valgordning etter valget i 2011, enn om en bytter ut valgordningen med en annen i 2011, eller endrer den radikalt.
 - Det gir velgerne valgmuligheter som ikke er forhåndsprioritert av andre.
 - Det gir gode påvirkningsmuligheter til velgere som setter seg noe inn i valgalternativer på forhånd.
 - Dermed kan den, dersom den gjennomføres under mer vellykkede forutsetninger enn i 2009 gi bedre kvalitet på den påvirkning velgerne utøver over kirkelige råd.
2. Forhold som kan tale mot å fortsette med denne ordningen stort sett uendret:
 - Det vil stille svært store krav til informasjon: at den er enkel og lettfattelig, tegner opp tydelige posisjoner og klare valgalternativer. Dette vil kreve en fullstendig omlegging av informasjon om valgalternativer sammenlignet med hvordan dette ble gjennomført i 2009. Det vil nok også kreve en betydelig endring i innstilling hos kandidatene.
 - Det er et spørsmål hvorvidt det overhodet er mulig å innfri disse kravene til informasjon, og om det i så fall er ønskelig, gitt at det mest sannsynlig både kan utløse og forsterke konflikter og motsetninger.
 - Det vil ikke bare stille store krav til informasjon, men også til velgerne. Selv om informasjonen blir lagt helt om, vil det likevel være en betydelig informasjonsbyrde på velgerne. Kan det forutsettes at de er interessert nok til å skaffe seg denne informasjonen, og lar det seg forene med ambisjoner om fortsatt økning i valgdeltakelse?
 - Det krever av velgerne at de på en eller annen måte danner seg en personlig preferanse. Det er et spørsmål om dette kravet er forenlig både med noenlunde informert stemmegivning og høy valgdeltakelse.

Sluttrapporten - konklusjoner (s.270-273, s.294)

Sluttrapporten sammenfatter drøftingene i delrapport 3, og konkluderer med at det kan være gode grunner for å videreføre ordningen med preferansevalg også i 2011.

Preferansevalg ivaretar viktige demokratiske hensyn. Ordningen med supplerende nominasjon vurderes som vellykket og som et tiltak som bidrar til å fremskaffe reelle valgmuligheter.

I evalueringsrapportens avsluttende anbefalinger (s.294) heter det:

- Det kan være gode grunner til å beholde preferansevalgordningen som gir velgerne gode påvirkningsmuligheter og tar vare på representasjon for mindretall, men en bør overveie om den kan justeres noe slik at den er mindre krevende for velgere som i utgangspunktet ikke har så klare preferanser.

Det anbefales forandringer i informasjonen om og presentasjonen av valgalternativer / kandidater med andre regler for presentasjon, bedre og mer koordinert veiledning av kandidatene med tanke på profilering og presentasjon og annen innstilling hos kandidatene om å profilere seg tydeligere. Nominasjonsprosessen til bispedømmeråd bør i noe større grad inkludere hensyn til holdningsrepresentativitet.

Selv slik etter endring av informasjonen, vil det være krevende for velgeren å sette seg inn i hva kandidatene står for og treffe et informert valg. Rapporten drøfter muligheten for å gjøre valget enklere for velgeren ved at nominasjonskomiteen tilkjenner sin prioritering av kandidatene på stemmeseddelen.

En måte å gjøre det noe mindre krevende, kunne være å beholde preferansevalgordningen, men endre kandidatoppstilling fra alfabetisk oppstilling til en rekkefølge prioritert av nominasjonskomiteen. Velgere vil da fortsatt måtte angi en personlig preferanse gjennom å markere minst én kandidat, men får informasjon på stemmeseddelen om nominasjonskomiteens prioritering. De som gjerne vil stemme, men ikke ønsker å danne seg en personlig preferanse ut over at de har tillit til nominasjonskomiteens prioritering, kan rangere etter nominasjonskomiteens prioritering. De som er utilfreds med nominasjonskomiteens prioritering, kan rangere andre kandidater. Dette vil riktignok stå i strid med intensjonen om å føre makt vekk fra nominasjonskomiteen og over til velgerne. En kan likevel med en viss rett, si at det er bedre å gi fordeler til kandidater som ut fra en nominasjonskomité's overveielser står høyt oppe på listen, enn å gi fordeler til kandidater med etternavn tidlig i alfabetet. Det kan tenkes ulike måter å innføre kandidater fra supplerende nominasjon i den endelige kandidatlisten på. Erfaringene fra 2009-valget (...) er jo at kandidater fremmet gjennom supplerende nominasjon i ganske stor grad også ble valgt inn. Sett i lys av viktige hensyn i demokratireformen generelt, er det viktig ikke å forringe mulighetene for kandidater fra supplerende nominasjon til å bli valgt inn.

KIFO-seminar april 2010 om preferansevalgordningen

Preferansevalgordningen ble også belyst på seminaret som KIFO arrangerte i samarbeid med Menighetsfakultetet 29. april 2010 for å belyse en del temaer i evalueringen av kirkevalget nærmere. Det var bred deltakelse fra Kirkerådets valgsekretariat, forskningsmiljøene som leverte den eksterne evalueringsrapporten, og andre interesserte.

Professor Aanund Hylland fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo var invitert til å holde foredrag om temaet "Var preferansevalg en god ide? Valgordninger for valg til kirkelige råd sett i etterkant av kirkevalget 2009." Hylland har lang erfaring med

preferansevalg og valgordninger generelt. Han har bl.a. vært med å utforme preferansevalgsordningene for Universitetet i Oslo, og har vært leder av valgstyret ved flere rektorvalg. Han har også vært valgobservatør.

Hylland gjennomgikk ulike former for valgordninger og vurderte særlig hvorvidt preferansevalg var egnet for den type valg som valg av bispedømmeråd og Kirkemøte er. I det følgende refereres en del av professor Hyllands synspunkter og anbefalinger som dels skiller seg fra evalueringsrapportens vurderinger, dels kommer med supplerende konstruktive forslag til forbedring og forenkling (det følgende baserer seg på nedtegnelser gjort under seminaret av deltakere fra Kirkerådets valgsekretariat).

Flertallsvalg er egnet i valg hvor personlige egenskaper hos kandidatene vektlegges, og hvor det ikke er organiserte grupperinger som deltar i valget (jf. menighetsrådsvalget). Hvis det er organiserte grupperinger, er det lett å ”kuppe” flertallsvalg. Flertallsvalg er derfor uegnet hvis en vektlegger bred representativitet og inkludering når organiserte, ikke nødvendigvis formaliserte, grupperinger finnes.

Preferansevalg er en god måte for å oppnå garantert representasjon for mindretall av en viss størrelse, når det ikke er organiserte grupper eller lister. Preferansevalg er ikke spesielt sårbart for taktisk stemmegivning.

Listevalg forutsetter at kandidatene *må* være organisert i lister, og forutsetter organisering i grupper som stiller lister (ikke nødvendigvis i politiske partier).

Både preferansevalg og listevalg er former for *forholdstallsvalg*.

Hylland vurderte det slik at preferansevalg var en egnet valgform for Den norske kirke ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte, og det syntes for Hylland at det er sterke hensyn som taler for å holde fast ved preferansevalgordningen. Man burde gjennomføre flere valg for å ha tilstrekkelig erfaringsgrunnlag.

Når det gjaldt problemene ved gjennomføringen i 2009, mente Hylland at mye kunne skyldes stemmeseddelsens utforming med 5 kolonner av hensyn til maskinlesbarhet. Hylland mente stemmeseddelen kunne utformes vesentlig enklere, men at det forutsatte enten manuell registrering av stemmer eller elektronisk avstemning med terminaler i valgavlukkene.

Når det gjaldt valgreglenes begrensning av antallet man kunne rangere til 5, framholdt Hylland at i egentlig preferansevalg skal velgeren kunne rangere så mange man ønsket (opptil alle kandidatene), minst én.

Når det gjaldt oppstillingen av kandidater på stemmeseddelen og det fortrinnet alfabetet gav kandidater med etternavn med begynnelsesbokstav tidlig i alfabetet (et kjent fenomen også fra offentlige valg i Australia, såkalte ”eselstemmer” som rangerer kandidatene fortløpende i den rekkefølgen de står på stemmeseddelen), viste Hylland til et eksempel fra Australia hvor effekten kunne motvirkes ved at partier hadde rett til å komme med

anbefalinger til velgeren om rangering. Alle partier hadde rett til å komme med anbefalinger. Velgeren kunne i stedet for å rangere kandidater selv, krysse av i en boks på stemmeseddelen for vedkommende parti, og slik gi til kjenne at en ønsket å følge dette partiets anbefaling. Noe lignende kunne man få til ved å oppfordre grupperinger eller personer til å komme med anbefalinger til velgerne forut for valget, som ledd i en form for "valgkamp". Det kunne gjøre valget enklere for velgeren, ved at man kunne lytte til anbefalinger fra personer eller grupper man identifiserer seg med. Hylland anbefalte konkurrerende anbefalinger om rangering, framfor lister.

En prioritering av rekkefølgen ved en nominasjonskomité mente han var mer tvilsomt. De øverste på listen ville komme best ut, og endatil styrkes ved prioritering av listen. Å la det være bare én anbefaling om rangeringsrekkefølge mente Hylland var problematisk. Loddtrekking av rekkefølgen var heller ikke å anbefale, selv om kandidatene ville stille likt i utgangspunktet. En slik tilfeldig rekkefølge vil kunne se ut for velgeren som en prioritering. Alt i alt var fordelene med alfabetisk rekkefølge at velgeren ut fra stemmeseddelen kan finne ut at rekkefølgen er uprioritert/alfabetisk.

Kirkerådets valgsekretariat stilte spørsmål ved om det høye antallet kandidater var et problem, ikke minst fordi det gjorde det krevende å gjøre seg kjent med kandidatene og treffe valg. Hylland anbefalte at man ikke hadde et for høyt minimumstall for antall kandidater. Antallet måtte være stort nok til at det ble valgmuligheter, men et så stort antall kandidater som tre ganger som mange som skal velges, mente han var i overkant.

Sekretariatets vurderinger – tiltak for forenkling og forbedring av preferansevalgordningen ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøte

På bakgrunn av evalueringen anbefaler sekretariatet at forsøket med preferansevalg videreføres også i 2011 i samme omfang som i 2009, men at det gjøres forbedringer og forenklinger som skal bidra til at det blir lettere for velgeren å gjøre seg kjent med kandidatene og treffe sitt valg. Dette inkluderer også forbedring og forenkling av stemmeseddelen.

Om antall kandidater og informasjon

Et tiltak for å begrense informasjonsmengden til velgeren og gjøre det lettere for velgeren å gjøre seg kjent med kandidatene kan være å *redusere antall kandidater* som skal nomineres på den foreløpige kandidatlisten. Sekretariatet mener det bør vurderes og fremmer forslag til slik reduksjon.

Sekretariatet mener mye kan forbedres ved bedre distribusjon av opplysninger om kandidatene, men at også *innholdet i presentasjonene* må gjennomgås. Det må avveies hvor langt det er ønskelig å gå i profilering av tydelige valgalternativer, hvis det fører til et ensidig fokus på konfliktsaker, eller bidrar til å skape og opprettholde konflikter i Den norske kirke. Sekretariatet mener at en større vektlegging av kandidatenes holdning til aktuelle kirkelige spørsmål i nominasjon og informasjonsmateriell kan være en vei å gå. Det gir muligheter for nominasjonskomiteen og velgerne til å vektlegge kandidatenes holdninger til kirkepolitiske spørsmål i større grad enn det som hittil har vært vanlig. Dette gir mulighet til å synliggjøre ulik profil hos kandidatene og holdninger til

eksisterende konfliktspørsmål, uten at det nødvendigvis vil framkalle nye konflikter og sementere gamle.

I tillegg til forslag til justering av valgreglene, vil tilrettelegging av systemer for adekvat og god presentasjon av kandidatene være en av hovedsatsningene i kommunikasjonsarbeidet ved Kirkevalget 2011.

Om ordning av kandidatlisten og veiledning til velgeren

Evalueringsrapporten reiser spørsmålet om velgeren kunne få noe mer hjelp av informasjon på stemmeseddelen, og foreslår som et alternativ til alfabetisk kandidatliste, at nominasjonskomiteen prioriterer listen, men at velgeren fortsatt må rangere minst en kandidat. Det gjøres oppmerksom på at dette bryter med intensjonen om å føre makt fra nominasjonskomiteen til velgeren. Sekretariatet mener det vil være betenkelig med prioriterte lister, som vil gi nominasjonskomiteen større makt enn intendert, og som vil kunne føre til problemer i forhold til systemet med supplerende nominasjon. Aanund Hylland gjorde oppmerksom på en annen måte å veilede velgerne på som kan avlaste dem for behovet for å gjøre seg kjent med alle kandidatene og danne en personlig preferanse, nemlig at grupper eller personer kan komme med anbefalinger om rangering ved valget. Dette vil fungere best der det er flere konkurrerende anbefalinger.

Sekretariatet anser alfabetisk ordning av kandidatene på kandidatlisten alt i alt som den beste ordningen. Velgeren vil da kunne se at rekkefølgen i utgangspunktet er uprioritert. Forbedret informasjon til velgeren før valget og i valglokalet, vil også kunne bidra til å minske ”alfabetiseringseffekten”.

Sekretariatet ser behovet for å lete etter løsninger som gir velgerne noe større veiledning på selve stemmeseddelen, og som kan bidra til å redusere effekten av rekkefølgen listen er satt opp i. En mulighet er å løsrive rubrikkene for angivelse av preferanser fra kandidatlisten på stemmeseddelen, f.eks. ved at det nederst på stemmeseddelen er en rekke med ruter hvor velgeren kan skrive inn preferansene sine med tall- eller bokstavangivelser.

Sekretariatet vil anbefale å prøve ut en løsning hvor kandidatlisten settes opp alfabetisk, men hvor nominasjonskomiteens anbefaling angis, f.eks. ved bokstaven (N) etter kandidatens navn. Tilsvarende kan det angis på stemmeseddelen hvilke kandidater som er fremmet ved supplerende nominasjon. Disse kan f.eks. angis med bokstaven (S) etter kandidatens navn. Dette forutsetter at tegnene (N) og (S) forklares på stemmeseddelen. Dermed angis noen holdepunkter for stemmegivning på stemmeseddelen. På denne måten kan nominasjonskomiteen gi velgerne noe mer veiledning på stemmeseddelen, men veiledningen vil ikke bli så tung som hvis den styrer rekkefølgen på kandidatlisten. Sekretariatet mener nominasjonskomiteen ikke må prioritere flere kandidater enn det antallet som skal velges i direkte valgomgang / ved direkte valg. Med denne ordningen ivaretas intensjonen om å prioritere velgernes innflytelse framfor nominasjonskomiteens i større grad enn ved evalueringsrapportens forslag om en kandidatliste prioritert av nominasjonskomiteen. Samtidig ivaretas sider ved evalueringsrapportens anliggende om å gi velgeren mer hjelp på stemmeseddelen til å treffe et valg. For at ikke

nominasjonskomiteens anbefaling skal få for stor tyngde ved å bli eneste anbefaling (jf. Hyllands reservasjoner), bør en i tillegg stimulere grupper og enkeltpersoner til å tilkjenne sine anbefalinger, og bidra til at slike anbefalinger kan gjøres lett tilgjengelige for velgerne.

En har erfaringer fra Kirkevalget i 2009 hvor profilerte grupper gikk ut med anbefalinger om hvilke personer de mente man burde stemme på. I ett enkeltstående tilfelle gikk en profilert avtroppende leder av bispedømmerrådet ut med en anbefaling før valget om gjenvalg av tre personer til bispedømmerrådet. Denne anbefalingen ser ut til å ha hatt en viss betydning. Anbefalingen var på tre personer i alfabetisk rekkefølge. De to første av disse ble valgt inn. Det sekretariatet her har i tankene er anbefalinger som anbefaler en helt konkret rangering av kandidater.

Det går her an å tenke videre i retning av en oppfordring / tilrettelegging for ”valgkamp” som kan innebære både kandidaters egenprofilering og gruppers eller personers anbefalinger om rangering. Det er mulig å tenke seg at en del av informasjonsbudsjettet kan være forbeholdt kandidatenes egenprofilering, evt. at plass i valgpublikasjoner kan stilles til kandidatenes rådighet. Det kan også vurderes å sette av informasjonsmidler hvor grupper/personer som ønsker å gi en anbefaling om rangering og anbefale bestemte kandidater kan søke avgrensede støttebeløp (jf. lignende ordninger under KRD ved siste stortingsvalg).

Tiltak for å minske usikkerheten omkring utfylling av stemmeseddel

For å minske usikkerheten omkring utfylling av stemmeseddelen er det viktig med bedre informasjon i forkant av valget og i valglokalet til velgeren om hvordan stemmeseddelen skal behandles. Usikkerheten kan også minskes med bedre opplæring av valgfunksjonærene slik at de er tryggere på dette. Det viktigste tiltaket for å redusere usikkerheten, vil være å forenkle utformingen av stemmeseddelen.

En del av usikkerheten skyldtes også antallet rangeringer som var tillatt og at dette antallet ikke samsvarte med antall representanter som skulle velges. Det skulle velges 3, 4 eller 7 representanter, og det var tillatt med inntil 5 rangeringer. Det er ingen sammenheng mellom antall rangeringer og det antall kandidater som skal velges. Hver stemmeseddel teller bare som grunnlag for valg av en av representantene, uansett hvor mange som skal velges. Dette gjør at et stort antall av de avgitte stemmene får innvirkning på valgresultatet, at det er vanskelig for et mindretall å ”kuppe” et preferansevalg, og at resultatet gir god bredde i representasjonen og også sikrer representasjon av større mindretall. Det som anbefales nedenfor, er å oppheve begrensningen på antall tillatte rangeringer. Ved et helt ut gjennomført preferansevalg skal velgeren kunne påvirke også hvilke av de minst ønskelige alternativene han/hun tross alt ønsker framfor de andre (pest eller kolera). Velgeren vil kunne rangere alle kandidatene på listen, og må (som i 2009) rangere minst én. Dette vil gi hver velgers stemme maksimal innflytelse, men fortsatt begrenset til én stemme. Det vil også kunne bidra til å klargjøre for flere at det ikke er noe sammenheng mellom antall tillatte rangeringer, og antallet representanter som skal velges. Det kan også bidra til å klargjøre at det ikke har noen hensikt å stemme taktisk ved preferansevalg, men at det som gir best

uttelling for velgeren er å stemme etter sin overbevisning om hvem man foretrekker, holder som nest beste, tredje beste (...) nest dårligste, dårligste alternativ.

Sekretariatet foreslår avslutningsvis å oppheve en uheldig regel som bidro til å forsterke ”alfabetiseringseffekten” ved kirkevalget 2009, se nærmere om de enkelte forslag nedenfor.

III.1.2 Forslag til justering av Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte.

Reduksjon av antall kandidater som skal nomineres av nominasjonskomiteen til 15 (III § 7-4)

Det skal velges 7 medlemmer og 6 varamedlemmer. Ved at det nomineres flere enn 13 kandidater vil det fortsatt være reelle valgmuligheter ikke bare til å avgjøre fordeling mellom representantplass og varaplass. Hensynet til å gi velgeren reelle valgmuligheter ivaretas i tillegg av ordningen med supplerende nominasjon. Når nominasjonskomiteen i utgangspunktet nominerer noe færre kandidater, vil incitamentet til å benytte seg av ordningen med supplerende nominasjon kunne bli større. Uansett vil velgerne ha mulighet til å stille supplerende kandidater hvis de vurderer nominasjonskomiteens liste som mangelfull, eller ønsker å fremme kandidater som ikke kom inn på nominasjonskomiteens liste.

Ved at antall kandidater som nomineres av nominasjonskomiteen reduseres, vil sannsynligvis det totale antall kandidater bli noe lavere enn ved valget i 2009, noe som vil gjøre det noe enklere å gjøre seg kjent med kandidatene. På den annen side innebærer ordningen med supplerende nominasjon uten øvre begrensning på antallet som kan nomineres ved supplerende nominasjon, at antall kandidater potensielt kan bli like høyt som sist eller høyere.

Forutsetningen om at det skulle etableres *reelle* valgmuligheter innebærer ikke nødvendigvis at det skal være *flest mulig* valgmuligheter for velgeren. Ved at informasjonen om kandidatene forbedres og andre tiltak, vil valgmulighetene kunne framstå som mer *reelle* ved at velgerne enklere kan sammenholde informasjonen og forholde seg til de valgmulighetene som foreligger, selv om antallet kandidater blir noe lavere.

Evt. supplerende regel om hva nominasjonskomiteen kan/bør legge vekt på ved nominasjonen (III §7-5/7-6) og tydeliggjøring av bestemmelsen om innhold i kandidatpresentasjon (III §7-15)

Det vises til Kirkerådets vurdering i 2008 (sak KR 39/08 gjengitt i saksorienteringen til sak KM 11/08 s.61-62) hvor det ble argumentert for at det ville ”være problematisk å foreskrive kandidatene hvilke spørsmål de må ta stilling til i sin selvpresentasjon”. Kirkerådet mente den gangen at det måtte være opp til kandidatene å utforme det ”program” de stiller til valg på. Det ble vist til at valgreglene forutsatte at presentasjonen inneholdt en form for ”program”, men ikke foreskrev hva dette burde inneholde. I lys av

evalueringsrapportens drøfting ser Kirkerådet at det kan være mulig at nominasjonskomiteene som ledd i sitt arbeid med å skaffe en kandidatliste med en viss bredde også i synspunkter og holdninger til viktige kirkelige inkl. kirkepolitiske spørsmål, kan innhente de potensielle kandidatenes syn på slike spørsmål som grunnlag for nominasjonskomiteens vurdering av kandidatene. Dette vil kunne bidra til at kandidatlistene mer bevisst reflekterer en holdningsmessig og kirkepolitisk bredde, og til at ulike valgalternativer kan framstå tydeligere for velgerne.

Det kan vurderes å skyte inn en ny bestemmelse som et tillegg til § 7-6 for å ivareta behovet for informasjon om kandidatenes holdninger og oppfatninger av viktige kirkelige spørsmål. En regel om dette kan f.eks. utformes slik:

Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og kan/bør/skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene.

En regel som dette eller tilsvarende kan tilføyes III § 7-6 som tredje punktum.

Det kan i sammenheng med dette vurderes å supplere oppregningen av hva som bør være med i kandidatpresentasjonen (III § 7-15) omtrent i denne retning: ”Det forutsettes at presentasjonen også omfatter (...) opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål.”

Det er viktig å understreke at både fastsettelse av hvilke spørsmål en ber kandidatene svare på og innhenting av disse er *nominasjonskomiteens* ansvar. Det er verken Bispedømmerådets eller valgrådets ansvar. Bispedømmeråd og valgråd har ansvar for at valget gjennomføres, men skal som valgets arrangører være nøytrale instanser som ikke styrer agendaen i forbindelse med nominasjon, profilering av kandidater og hva eventuell ”valgkamp” vil dreie seg om. Nominasjonskomiteen skal derimot sørge for en viss bredde i nominasjonen. Hvis nominasjonskomiteen legger vekt på kandidatenes holdning til aktuelle kirkelige spørsmål og innhenter kandidatenes synspunkter på slike spørsmål, bør velgerne informeres om dette, slik at velgerne har mulighet til å gjøre seg opp en oppfatning om hvilke kandidater de ønsker å gi sin stemme. Dette vil kunne være ett bidrag til å synliggjøre valgalternativene for velgeren, utover at det er ulike personer fra ulike deler av bispedømmet, av ulik alder og kjønn og med ulik kompetanse og erfaring.

Alfabetisk liste med tilkjenneivelse av nominasjonskomiteens anbefaling m.v. (III § 7-5 og 7-14)

Sekretariatet anbefaler i 2011 å prøve ut en alfabetisk liste med tilkjenneivelse av nominasjonskomiteens anbefaling og av hvilke kandidater som er fremkommet ved supplerende nominasjon. Det foreslås at nominasjonskomiteen kan angi en anbefaling på så mange kandidater som det skal velges representanter i direkte valgømgang /ved direkte valg. Kandidatene angis med en (N) ved siden av navnet. Det foreslås at kandidater fremmet ved supplerende nominasjon angis med en (S) ved siden av navnet. Der det er

kandidater fremmet ved supplerende nominasjon vil det dermed være mer enn én anbefaling å forholde seg til for velgeren. I tillegg bør det altså tilskyndes til at grupper og personer kommer med anbefalinger om stemmegivning, med konkrete forslag til rangering.

Dette vil medføre behov for et tillegg i III § 7-5 og i 7-14. Prosedyre for hvordan nominasjonskomiteen kommer fram til sin anbefaling må fastsettes.

Nedenfor vises tre eksempler på mulig utforming av stemmeseddel (se neste punkt som forklarer den ene kolonnen til venstre på stemmeseddelen). Det må vurderes hvor tydelig anbefalingene skal komme fram, og hva som skal gis størst oppmerksomhet: Anbefalingene eller den alfabetiske ordningen av stemmeseddelen.

Eks. 1. Angivelse av anbefaling etter kandidatens navn

Det skal velges tre representanter ved direkte valgongang.

	Andersen, Per, 39 år osv. osv.
	Bergersen, Bente, 20 år osv. osv.
	Davidsen, Geir (N), 18 år, osv. osv.
	Eilifsen, Eva, 54 år osv. osv.,
	Gulbrandsen, Reidar, 49 år osv osv
	Hansen, Hanne (S), 68 år osv. osv
	Johansen, Johan (N), 56 år osv. osv.
	Karlsen, Kari (N), 61 år osv. osv.
	Monsen, Mons, 51 år, osv. osv.,
	Olsen, Olava (S) 72 år osv. osv.
	Petersen, Per, 36 år osv. osv.
	Osv. osv.

(N) = Nominasjonskomiteens anbefaling

(S) = Kandidat fremmet ved supplerende nominasjon

Eks. 2 Angivelse av anbefaling før kandidatens navn

Det skal velges tre representanter ved direkte valgongang.

	Andersen, Per, 39 år osv. osv.
	Bergersen, Bente, 20 år osv. osv.
(N)	Davidsen, Geir, 18 år, osv. osv.
	Eilifsen, Eva, 54 år osv. osv.,

	Gulbrandsen, Reidar, 49 år osv osv
(S)	Hansen, Hanne, 68 år osv. osv
(N)	Johansen, Johan, 56 år osv. osv.
(N)	Karlsen, Kari, 61 år osv. osv.
	Monsen, Mons, 51 år, osv. osv.,.
(S)	Olsen, Olava, 72 år osv. osv.
	Petersen, Per, 36 år osv. osv.
	Osv. osv.

(N) = Nominasjonskomiteens anbefaling

(S) = Kandidat fremmet ved supplerende nominasjon

Eks. 3 Angivelse av anbefaling helt til høyre for kandidatopplysningene

Det skal velges tre representanter ved direkte valgongang.

	Andersen, Per, 39 år osv. osv.	
	Bergersen, Bente, 20 år osv. osv.	
	Daidsen, Geir, 18 år, osv. osv.	(N)
	Eilifsen, Eva, 54 år osv. osv.,	
	Gulbrandsen, Reidar, 49 år osv osv	
	Hansen, Hanne, 68 år osv. osv	(S)
	Johansen, Johan, 56 år osv. osv.	(N)
	Karlsen, Kari, 61 år osv. osv.	(N)
	Monsen, Mons, 51 år, osv. osv.,.	
	Olsen, Olava, 72 år osv. osv.	(S)
	Petersen, Per, 36 år osv. osv.	
	Osv. osv.	

(N) = Nominasjonskomiteens anbefaling

(S) = Kandidat fremmet ved supplerende nominasjon

Endring av bestemmelsen som begrenser antall rangeringer, samt justering av bestemmelse som påvirker stemmeseddelsens utseende (III § 11-3)

Sekretariatet anbefaler å oppheve begrensningen på hvor mange kandidater som kan rangeres. Minstekravet om rangering av minst én kandidat opprettholdes. Hvis mange velgere benytter muligheten til å rangere mange eller alle kandidatene, vil det bli noe mer arbeid med registrering av de stemmesedlene som ikke kan leses maskinelt.

Den delen av III § 11-3 som refererer til stemmeseddelen utforming må omarbeides i tråd med den utforming av stemmeseddelen som velges for valget i 2011. Utformingen av stemmeseddelen ved valget i 2009 tok primært hensyn til at stemmesedlene skulle være maskinlesbare, men ble unødig krevende å fylle ut for velgeren. Utformingen av stemmesedler ved valget i 2011 må i langt større grad prioritere hensynet til at stemmeseddelen skal være oversiktlig og enkel for velgeren.

Det foreslås at stemmeseddelen utformes med kun én kolonne for angivelse av rangeringer, og at rangeringene angis med tall fra 1 og oppover, jfr. følgende eksempel:

6	Andersen, Per, 39 år osv. osv.
2	Bergersen, Bente, 20 år osv. osv.
4	Davidsen, Geir, 18 år, osv. osv.
7	Eilifsen, Eva, 54 år osv. osv.,
1	Gulbrandsen, Reidar, 49 år osv osv
8	Hansen, Hanne, 68 år osv. osv
11	Johansen, Johan, 56 år osv. osv.
3	Karlsen, Kari, 61 år osv. osv.
9	Monsen, Mons, 51 år, osv. osv.,.
5	Olsen, Olava, 72 år osv. osv.
10	Petersen, Per, 36 år osv. osv.
	Osv. osv.

Stemmeseddelen må også inneholde et ID-nummer som kan brukes ved innmating av data for opptelling.

En slik utforming av stemmeseddelen antas å være enklere for velgeren. Det vil bli foretatt tester med utprøving av stemmesedlene på et antall personer før endelig utforming av stemmesedlene, slik at man er trygg på at stemmesedlene er enkle og mest mulig intuitive og selvforklarende.

Det kan være at en mer velgervennlig utforming av stemmesedlene gjør skanning/maskinlesning av stemmesedlene dyrere og mer krevende, og at behovet for manuell tolkning og registrering av de avgitte stemmene blir større enn ved Kirkevalget i 2009. I verste fall kan det tenkes at alle avgitte stemmer må registreres manuelt inn i opptellingsystemet. Det må påregnes at kostnadene til opptelling inkl. evt. skanning av stemmesedler kan bli noe høyere med slik utforming av stemmesedlene. Det må også påregnes behov for større personellressurser til opptelling. Dette anser Kirkerådet som helt nødvendige kostnader for at valget kan gjennomføres enklere og med mindre

usikkerhet i gjennomføringen. Det henger også sammen med at valget og valggjennomføringen skal ha den nødvendige tillit hos velgerne, noe som også har sammenheng med velgernes oppfatning av legitimitet ved valget og de valgte organene.

Opphevelse av III § 12-1, tredje punktum

En passus i regler for opptelling (III § 12-1, tredje punktum) viste seg uheldig og fikk sterk kritikk. Passusen lød slik:

Inneholder stemmeseddelen flere avkryssninger i hver kolonne, eller andre avmerkinger eller tegn, anses de nederste avkryssningene for uskrevne.

Regelen tillot godkjenning av stemmesedler som etter normal praksis i valgsammenheng ville blitt forkastet. Regelen forsterket favoriseringen av kandidater med etternavn tidlig i alfabetet. I prosjektleders rapport om Kyrkjevalet 2009 til Kirkerådet, s.20, konkluderes: "I revisjonen av reglane vil det uansett vere rimeleg om ein vel å stryke denne regelen".

Det erkjennes at denne regelen var uheldig. Den foreslås derfor ikke videreført ved de kirkelige valg i 2011.

III.2 Prøveordninger med rent direkte valg og kombinasjon av direkte og indirekte valg i 2011

Ved Kirkevalget 2009 ble det utprøvd ulike ordninger for valg av leke medlemmer. Fire bispedømmer gjennomførte rent direkte valg på alle leke medlemmer. Sju bispedømmer gjennomførte kombinasjon av direkte og indirekte valg. Forsøksordningene i de ulike bispedømmer ble fastsatt av Kirkemøtet etter forslag fra bispedømmerådene.

Det anbefales at de samme forsøksordningene videreføres i 2011, og at en følger samme prosedyre for fastsetting av forsøk i de enkelte bispedømmer. Det medfører at de aktuelle regler i kap II om valg av leke medlemmer, §§ 6-2 og 6-3 bekreftes av Kirkemøtet.

Evalueringsrapporten anser både forutsetningene om økt bruk av direkte valg og om anvendelse av ulike forsøksordninger for innfridd ved Kirkevalget i 2009. Det tilsier at bispedømmene kan velge å benytte samme forsøksordning ved valget i 2011 som i 2009 hvis de ønsker det. Sekretariatet anbefaler at bispedømmene viderefører samme forsøksordning i 2011 som de hadde i 2009, slik at det blir kontinuitet i forsøkene.

Bispedømmerådene bes komme med sine ønsker om forsøksordning for Kirkevalget 2011 innen 1. oktober 2010, slik at Kirkemøtet 2010 kan gjøre vedtak om forsøk i de enkelte bispedømmene.

III.3 Valgdag(er) for direkte valg/valgongang på leke medlemmer til bispedømmerådene i 2011

I *Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i 2009*, III § 2-1 var valgdag for direkte valg/direkte valgongang av leke medlemmer til bispedømmeråd og

Kirkemøte fastsatt med dato for 2009. Det er derfor nødvendig å gi ny bestemmelse om valgdag for dette valget i 2011, jf. også avsnittet om fastsettelse av valgdag for valg av menighetsråd.

Av hensyn til langtidsplanlegging i menighetene bør datoen kommuniseres så tidlig som mulig. Det er derfor foreslått ny tekst til III § 2-1 allerede nå. Ut fra forutsetningene i stat-kirkeforliket av 10.april 2008, og i tråd med overveielserne i saksorienteringen til sak KM 11/08, (kapittelet *Hovedelementene i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 – veivalg*, pkt. 9 *Tid og sted for valget m.v.*, saksorientering sak KM 11/08 s.62-64), foreslås valget lagt til valgdagene for fylkestingsvalget og kommunestyrevalget 2011. Det foreslås at valgdagene kan kommuniseres allerede etter dette kirkerådsmøtet, men at det i kommunikasjonen av valgdagen gjøres oppmerksom på at det er Kirkemøtet som formelt og endelig fastsetter valgdager for Kirkevalget.

Valgdagen for fylkestingsvalget og kommunestyrevalget 2011 er fastsatt til mandag 12. september 2011. Hvert enkelt kommunestyre kan vedta at det i vedkommende kommune skal holdes valg også søndag 11. september 2011 (www.valg.no).

Følgende bestemmelse foreslås:

Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i 2011 III, § 2-1 skal lyde: Direkte valg/direkte valgogang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet skal i 2011 holdes i alle landets menigheter på en og samme dag, mandag 12. september. Menighetsrådet kan selv vedta at det på ett eller flere steder skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen. (Endringer i forhold til valgreglene i 2009 i *kursiv*)

III.4 Endring av frister for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat

Som følge av endret valgdato må frister for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat endres.

Det tok nesten to uker fra valgdagen til resultatet av opptellingen var klart ved Kirkevalget 2009. Det er grunn til å vurdere om det er mulig å flytte fristene fram slik at valgresultatet kan kunngjøres tidligere. I 2009 tok Kirkerådet på seg en betydelig rolle i opptellingsprosessen.

Ved Kirkevalget 2011 tar en sikte på at bispedømmene skal håndtere stemmemottak og skanning/registrering av avgitte stemmer, samt opptelling ved hjelp av ekstern ekspertbistand. Bispedømmene vil ha et administrativt merarbeid med å håndtere opptellingsprosessen regionalt. For ikke å innføre unødige risikoelementer i overføringen av dette arbeidet til bispedømmene, anbefales det ikke å korte ned fristene for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i 2011.

Kirkerådet arbeider for at menighetene registrerer antall avgitte stemmer ved direkte valgogang/direkte valg på leke medlemmer før innsending av stemmene til

bispedømmets valgråd. Registreringen skjer i valgmodulen i medlemsregisteret. Følgeskriv ved innsending av stemmesedlene til valgrådet skrives deretter ut fra medlemsregisterets valgmodul. Dette medfører at en ganske raskt etter valgdagen vil kunne ha oversikt over valgdeltakelsen og offentliggjøre denne.

Det anbefales at det gis like lange frister for innsending av stemmesedler, opptelling og kunngjøring av valgresultat ved Kirkevalget i 2011 som ved valget i 2009. Datoangivelsene i valgreglene justeres tilsvarende.

III.5 Begrensninger i muligheten til gjenvalg settes ut av kraft også i 2011

Regelen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmerådet i to sammenhengende perioder ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode, ble satt ut av kraft ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i 2009.

Med den lave gjenvalgsprosenten til bispedømmeråd og Kirkemøtet kan det vurderes å oppheve begrensningen permanent. Dette må i så fall vurderes i forbindelse med fastsettelse av permanente valgregler etter sluttevalueringen av demokratireformen i 2011-2012.

Siden man nå er inne i en forsøksfase hvor det skal gis særskilte regler for Kirkevalget i 2011, foreslås det å vedta tilsvarende regler om dette som ved Kirkevalget i 2009, slik at begrensningen i gjenvalgbarhet settes ut av kraft også ved valget i 2011.

Dette berører III § 7-8, VI § 2-1, tredje ledd og VII § 2-1, fjerde ledd.

IV. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte og til Samisk kirkeråd ved de kirkelige valg i 2011

IV.1 Bakgrunn

Ved behandlingen av *Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)*, sak KM 11/08 ba Kirkemøtet i komitémerknadene om at det skulle utarbeides forslag til nye ordninger for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte. Komitémerknaden lød:

Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte
Komiteen anser at de regler som er foreslått bør gjennomgås. Komiteen hadde møte med leder for Samisk kirkeråd og drøftet alternative modeller. Komiteen foreslår at det kun foretas mindre justeringer i disse regelverk før valget i 2009, men at det nedsettes en arbeidsgruppe som kan legge fram forslag til nye ordninger før valget i 2011. Når det gjelder valg av samiske representanter bør en vurdere bruken av elektorer, om antall representanter og ev valgkretser bør økes, direkte valg samtidig med sametingsvalget, om Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet m.v. Komiteen mener at valget av samiske representanter bør være mest mulig likt øvrige valg til bispedømmeråd og Kirkemøte.

Bakgrunnen for dette var reaksjonene på et forslag om at det ikke lenger skulle velges 5 medlemmer av Kirkemøtet ved særskilt grunnlag og i sammenheng med det forslag om at lederne av Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd ikke lenger skulle ha sete med stemmerett i Kirkemøtet. Samisk kirkeråd uttrykte i sak SKR 39/08 sterk misnøye med dette. Samisk kirkeråd mente dette ville bidra til å svekke det samisk-kirkelige demokratiet, og ba om en utredning av "bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke", og ønsket at arbeidet skulle ha som utgangspunkt "at det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke skal styrkes i rammen av demokratireformen, og ikke svekkes."

På bakgrunn av Kirkemøtets merknad ble det våren 2010 nedsatt en administrativ arbeidsgruppe bestående av generalsekretær i samisk Kirkeråd, Tore Johnsen, seniorrådgiver Per Tanggaard og seniorrådgiver Per Kristian Aschim. Arbeidsgruppen har konsentrert seg om å besvare de spørsmålene som er reist i Kirkemøtets komitémerknad, men har også med en refleksjon omkring det prinsipielle grunnlaget for det samisk-kirkelige demokratiet slik Samisk kirkeråd etterlyste.

Arbeidsgruppen legger i første omgang fram til drøfting forslag til hovedlinjer i framtidige valgeregler og retning for utvikling av valgreglene. Etter at Samisk kirkeråd og Kirkerådet har drøftet saken i mai 2010, vil det bli utarbeidet konkrete forslag til regelendringer som legges fram for Samisk kirkeråd og Kirkerådet i september 2010 og deretter bearbeides for framleggelse på Kirkemøtet 2010. Det tas sikte på en begrenset høring til de tre nordligste bispedømmer.

Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i:

IV.2 En overordnet drøfting av det prinsipielle grunnlag for samisk-kirkelig demokrati, bl.a. sett i sammenheng med forslaget til *Strategiplan for samisk kirkeliv*.

Arbeidsgruppen har deretter valgt å dele drøftelsen i to hoveddeler:

IV.3 Om større samordning av representasjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirkes organer, herunder om Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet og om antall representanter og ev valgkretser bør økes.

IV.4 Om valgform, herunder om bruk av elektorater og om direkte valg samtidig med sametingsvalget.

IV.2 Prinsipielt grunnlag for samisk-kirkelig demokrati

Arbeidet med samisk kirkeliv i Den norske kirke er begrunnet i samenes situasjon som etnisk minoritet og urfolk i Norge. Grunnloven § 110a slår fast at "Det påligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv." Denne bestemmelsen reflekterer internasjonal folkerett som gir urfolk et særskilt minoritetsvern og en kollektiv rett til med- og selvbestemmelse i saker som angår dem selv. Dette har også relevans for arbeidet med å styrke kirkedemokratiet.

I dokumentet *Styrket demokrati i Den norske kirke* (pkt 3.1) legges det til grunn tre dimensjoner i arbeidet med å styrke demokratiet i Den norske kirke: (1) en demokratisk kultur, (2) soknet som grunnleggende organisatorisk enhet og (3) enkeltmedlemmenes plass og innflytelse. Disse legges også til grunn i arbeidet med å styrke det samiskkirkelige demokratiet, men bør suppleres med en fjerde dimensjon som ivaretar minoritetspolitiske hensyn: (4) det samiske folkets rett til med- og selvbestemmelse.

Samisk *representasjon* i ulike kirkelige organer som for eksempel i bispedømmeråd og Kirkemøtet vil her være uttrykk for en samisk *medbestemmelse* i kirkedemokratiet. Opprettelsen av egne samisk-kirkelige organer, som for eksempel Samisk kirkeråd og Saemien Áálmegearaerie (samisk menighetsråd i sørsamisk område), vil derimot også åpne opp for en type samisk *selvbestemmelse* i kirken innenfor nærmere definerte rammer. Mens medbestemmelsen gir samer muligheten til å påvirke beslutningsprosessene i kirken, gir selvbestemmelsen samer et rom til å forme sitt eget kirkeliv.

I arbeidet med å styrke den samiske dimensjonen i kirkedemokratiet må det gjøres avveininger mellom de 3 første og den 4 dimensjonen nevnt ovenfor. For eksempel er samer i mindretall lokalt over mesteparten av det samiske bosettingsområdet. Selv om et sokn derfor ut fra en geografisk/territoriell betraktning kan forstås som samisk, vil soknets representative organ (menighetsrådet) i mindretallet av tilfellene være uttrykk for samisk med- eller selvbestemmelse i kirkedemokratiet. En demokratisk struktur, soknet som grunnleggende organisatorisk enhet og enkeltmedlemmenes plass og innflytelse er

altså ikke tilstrekkelig for å sikre samisk med- og selvbestemmelse i kirken. Det må legges inn særskilte minoritetspolitiske hensyn.

Forslag til *Strategiplan for samisk kirkeliv* legger til grunn ”inkludering” som grunnleggende minoritetspolitisk prinsipp i Den norske kirkes arbeid med samisk kirkeliv. I motsetning til segregering og integrering – som forutsetter ”likhet” som samfunnsnorm, og som på dette grunnlaget enten atskiller en gruppe fra majoritetssamfunnet (segregering), eller likedanner denne med majoritetssamfunnet (integrering) – forutsetter inkludering at mangfold finnes og legger ”ulikhet” og ”mangfold” til grunn som samfunnsnorm. Inkludering som minoritetspolitisk prinsipp for samisk kirkeliv i Den norske kirke innebærer at samer tilkjennes retten til å delta i Den norske kirkes felles liv uten at de må oppgi sin egenart og forskjellighet. For å sikre dette må minoriteten sikres mulighet til reell deltakelse i majoritetskirkens demokratiske strukturer, samtidig som samisk kirkeliv sikres egne beslutningsarenaer for å forme sitt eget kirkeliv i rammen av Den norske kirke.

IV.3 Om større samordning av representasjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirkes organer, herunder om Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet og om antall representanter og ev valgkretser bør økes.

Antall samiske representanter i bispedømmerådene og Kirkemøtet

Med den nye valgordningen er antall medlemmer av Kirkemøtet utvidet betydelig med den følge at andelen samiske representanter i Kirkemøtet har gått tilbake. Samisk kirkeråd har pekt på at det bør vurderes om den samiske representasjonen i Kirkemøtet skulle økes som følge av dette. Et element er for eksempel at antallet komiteer i Kirkemøtet vil øke, og samiske representanters mulighet for å påvirke komitébehandlingen av de enkelte saker vil reduseres når sakene nå fordeles på flere komiteer.

En måte å øke den samiske deltakelsen i Kirkemøtet kunne være å øke antall samiske representanter i de tre nordligste bispedømmerådene. En annen mulighet er å beholde dagens antall bispedømmerådsrepresentanter, men øke representasjonen i Kirkemøtet, f.eks. ved at å samordne representasjonen i bispedømmeråd og Samisk kirkeråd noe, og la Samisk kirkeråds medlemmer blir medlemmer av Kirkemøtet.

Arbeidsgruppen foreslår som en prøveordning ved de kirkelige valg i 2011:

- 1. at sammensetningen av Samisk kirkeråd endres, slik at representantene for samisk kirkeliv i de tre nordligste bispedømmerådene, blir medlemmer av Samisk kirkeråd*
- 2. at sammensetningen av Kirkemøtet endres, slik at Kirkemøtet består av bispedømmerådene og Samisk kirkeråd (med unntak av medlem av SKR oppnevnt av Sametinget).*
- 3. Arbeidsgruppen foreslår at Samisk kirkeråd utvides med en ungdomsrepresentant (under 30 år).*

Samisk kirkeråd består i dag av:

- a. 5 representanter valgt av Kirkemøtet.

- b. En representant for Sametinget oppnevnt av Sametinget.
- c. En biskop oppnevnt av Bispemøtet.
(Statutter for Samisk kirkeråd § 5)

Etter arbeidsgruppens forslag vil Samisk kirkeråd bestå av:

- a. *3 representanter for samisk kirkeliv, en i hvert av de tre nordligste bispedømmerådene, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland. Bispedømmene har ansvar for henholdsvis sør-, lule- og nordsamisk kirkeliv*
- b. *3 representanter for samisk kirkeliv, hvorav en under 30 år og en representant bosatt i de øvrige bispedømmer – i 2011 valgt av Kirkemøtet (se nedenfor)*
- c. *En biskop valgt av Bispemøtet.
Medlemmene a.-c. utgjør Samisk kirkeråd på Kirkemøtet.*
- d. *En representant for Sametinget oppnevnt av Sametinget.
Medlem d. er medlem av Samisk kirkeråd og deltar i rådets møter med stemmerett, men er ikke medlem av Kirkemøtet.*

Arbeidsgruppen går altså inn for at Samisk kirkeråd bør bli medlemmer av Kirkemøtet, men at sammensetningen av rådet da endres slik at det blir sterkere sammenheng i representasjonen mellom bispedømmeråd, Samisk kirkeråd og Kirkemøtet. De samiske bispedømmerådsmedlemmene får da en bindeleddsfunksjon mellom Samisk kirkeråd og sine respektive bispedømmeråd. Dette vil styrke kommunikasjonen og samordningen mellom det sentralkirkelige og regionalkirkelige nivået på feltet samisk kirkeliv. Arbeidsgruppen foreslår å utvide Samisk kirkeråd med en ungdomsrepresentant (under 30 år).

Arbeidsgruppens forslag vil styrke representasjonen fra samisk kirkeliv i Kirkemøtet med 2 representanter, slik at det blir 6 representanter for samisk kirkeliv i Kirkemøtet, mot i dag 4. Samisk kirkeråd vil etter endringen få 8 medlemmer, mot i dag 7. Fire av Samisk kirkeråds medlemmer vil sitte i bispedømmeråd (tre bispedømmerepresentanter pluss en biskop).

Forslagene vil øke arbeidsbyrden for de samiske representantene i bispedømmeråd betraktelig. Det kan bli utfordrende med rekruttering. På den annen side vil det totalt være et noe mindre antall representanter for samisk kirkeliv på sentralt og regionalt nivå til sammen. Totalt vil det bli en reduksjon på 2 verv.

Det vurderes som problematisk hvis et medlem av Samisk kirkeråd oppnevnt av en ekstern institusjon som Sametinget, skulle være medlem av Kirkemøtet. Det vil være i strid med prinsippene for representasjon i Kirkemøtet, hvor alle medlemmer med unntak av biskopene, er valgt i kirkelige valg. Men kontakten med Sametinget gjennom at Sametinget har et medlem i Samisk kirkeråd som organ, vurderes som positiv og foreslås opprettholdt. Alternativet ville være å gjøre Sametingets medlem til konsultativt medlem av Samisk kirkeråd. Arbeidsgruppen vurderer det slik at dette vil kunne svekke kontakten

mellom Samisk kirkeråd og Sametinget, og foreslår derfor at Sametingets medlem beholder status som medlem av Samisk kirkeråd med unntak av i kirkemøtesammenheng.

Dette foreslås i første omgang som en prøveordning i forbindelse med de kirkelige valg i 2011. Forslaget om at Kirkemøtet skal utgjøres av bispedømmerådene og Samisk kirkeråd er en endring av *Regler for valg av bispedømmeråd II*, som må godkjennes av departementet hvis den får tilslutning, siden den berører Kirkemøtets sammensetning. Ellers medfører dette endringer i *Regler for valg av bispedømmeråd IV* og *Statutter for Samisk kirkeråd*. Forslag til konkrete formuleringer til endringer i valgreglene og statuttene vil bli lagt fram for Samisk kirkeråd og Kirkerådet i september 2010.

Ved de kirkelige valg i 2011 foreslår arbeidsgruppen at en legger om valgordningen for de tre bispedømmerådsrepresentantene i ulike typer forsøk (se pkt. 3), mens de tre øvrige medlemmer av Samisk kirkeråd som skal velges ved kirkelig valg velges av Kirkemøtet. På sikt mener arbeidsgruppen det er ønskelig å finne fram til ordninger slik at også disse representantene kan velges av samer i Den norske kirke, eventuelt at Kirkemøtet velger leder av Samisk kirkeråd blant rådets valgte medlemmer.

Samisk kirkeråd er både *Kirkemøtets organ* for samisk kirkeliv, og *samenes organ* i Den norske kirke. Arbeidsgruppen mener Samisk kirkeråds forankring i Kirkemøtet primært bør ligge i at Kirkemøtet gir rådet dets mandat gjennom *Statutter for Samisk kirkeråd*, mens rådets forankring som *samenes organ* i Den norske kirke bør ligge i at de fleste av rådets medlemmer velges av Den norske kirkes samiske medlemmer.

Arbeidsgruppens forslag innebærer en utprøving av sterkere samordning av den samisk-kirkelige representasjonen på sentralt og regionalt nivå, og en sterkere sammenheng mellom dem som skal ivareta samisk medbestemmelse og selvbestemmelse i Den norske kirke.

Sekretariatets vurdering. Sekretariatet vil ikke anbefale utvidelse av Kirkemøtet ved Kirkevalget i 2011, og anbefaler at forsøket i 2011 begrenses til følgende endringer i sammensetningen av Samisk kirkeråd:

1. at sammensetningen av Samisk kirkeråd endres, slik at representantene for samisk kirkeliv i de tre nordligste bispedømmerådene, blir medlemmer av Samisk kirkeråd
2. at Samisk kirkeråd utvides med en representant.

Sekretariatet anbefaler at Samisk kirkeråd utvides med en representant, og at det legges inn i statuttene at det skal nomineres kandidater under 30 år.

Sammensetningen av Samisk kirkeråd blir ved valget i 2011 slik:

- a. 3 representanter for samisk kirkeliv, en i hvert av de tre nordligste bispedømmerådene, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland. Bispedømmene har ansvar for henholdsvis sør-, lule- og nordsamisk kirkeliv

- b. *Leder og 2 representanter for samisk kirkeliv valgt av Kirkemøtet, hvorav en representant bosatt i de øvrige bispedømmer valgt av Kirkemøtet. Det skal nomineres kandidater under 30 år.*
- c. *En biskop valgt av Bispemøtet.*
- d. *En representant for Sametinget oppnevnt av Sametinget.*

IV.4 Om valgform, herunder om bruk av elektorer og om direkte valg samtidig med sametingsvalget.

IV.4.1 Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte

Vurdering av elektorsystemet

I dagens ordning er det valgmenn, oppnevnte elektorer, som velger de samiske bispedømmerådsrepresentantene, jf. *Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte IV § 2-4.*

Det er både praktiske og prinsipielle betenkeligheter med dagens elektorsystem. Samisk kirkeråd har i flere tilfeller ikke klart å fremskaffe det antall elektorer som er forutsatt, for eksempel i Sør-Hålogaland ved siste valg. Flere elektorer har dessuten unnlatt å avgi stemme (eller avgitt stemmen etter fristen) selv om de har akseptert å være elektorer ved valget. Begge deler – og særskilt når dette inntreffer samtidig – kan bidra til å svekke den demokratiske legitimiteten til den valgte samiske representanten. Prinsipielt betraktet er det også lite demokratisk at kun en håndfull personer velger samisk representant til bispedømmerådet, og at alle disse er utpekt av samme organ, Samisk kirkeråd. Dessuten, da offentligheten knapt har visst om hvem som er elektorer framstår dette valgsystemet som lite transparent. Vurderingen er derfor at dagens elektorsystem bør erstattes av en annen valgordning.

Kirkemøtekomitéen har uttrykt at ”valget av samiske representanter bør være mest mulig likt øvrige valg til bispedømmeråd og Kirkemøte”.

Mulige nye valgordninger: direkte valg, indirekte valg, kombinasjon

Valg av bispedømmeråd fant i 2009 sted som kombinasjon av direkte og indirekte valg i 7 bispedømmer, mens det var rent direkte valg i 4 bispedømmer. Valg av samiske representanter kan foregå som direkte valg (valg ved alle stemmeberettigede samiske medlemmer), indirekte valg (valg ved menighetsrådsmedlemmer) eller som en kombinasjon av disse.

Det sørsamiske området står i dag i en særstilling ved at det som en prøveordning (2009-2012) er etablert en egen struktur for sørsamisk kirkeliv gjennom kategorialmenigheten

Saemien Áálmegearaerie - samisk menighet i sørsamisk område. Tilsvarende finnes ikke for de andre samiske språkområdene. Dette er bakgrunnen for at det skisseres en egen modell for Nidaros i motsetning til de to andre bispedømmene.

Alternativer for valg av samisk representant til Nidaros bispedømmeråd:

1. SÅR (menighetsråd for sørsamisk menighet) velger sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd.
2. Alle stemmeberettigede i *mannallet til sørsamisk menighet* kan stemme ved direkte valg på sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd.

Ytterligere alternativer:

3. 1 og/eller 2 brukes i kombinasjon med følgende: Alle *samiske medlemmer av menighetsråd* i det sørsamiske bosettingsområdet kan delta i indirekte valg av sørsamisk representant til Nidaros bispedømme.
4. 1 og/eller 2 brukes i kombinasjon med følgende: Alle registrerte i *samemannallet* som er medlemmer av Den norske kirke og bor i det sørsamiske bosettingsområdet kan delta i direkte valg på samisk representant til bispedømmerådet.*

Alternativer for valg av samiske representanter til Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmeråd:

1. *Menighetsrådene i forvaltningsområdet* for samisk språk velger gjennom indirekte valg samisk representant til bispedømmerådet.
Disse menighetsrådene vil i betydelig grad kunne forstås som uttrykk for samisk medbestemmelse. Innvendinger er at samer kan sitte i mindretall også i flere av disse menighetsrådene, og at mange tradisjonelle samiske bosettingsområder vil ligge utenfor dette området.
2. *Menighetsrådene i forvaltningsområdet og samer i menighetsrådene i resten av det samiske bosettingsområdet* (henholdsvis nordsamisk eller lulesamisk, sørsamisk område) gis anledning til å avgi stemme ved valg av samisk representant til bispedømmerådet.
3. 1 eller 2 brukes i kombinasjon med følgende: Alle registrerte i *samemannallet* som er medlemmer av Den norske kirke og bor i det nordsamiske / lulesamiske bosettingsområdet kan delta i direkte valg på samisk representant til bispedømmerådet.*

* Med hensyn til bruk av samemannallet ved kirkelig valg vil antakelig Sametinget ha sterke innsigelser mot bruk av mannallet til annet formål enn sametingsvalget. En måte å omgå direkte bruk av samemannallet ville være at de stemmeberettigede fremviser valgkort til sametingsvalget som bevis på at de står i samemannallet.

Stemmerett og manntall

Utfordringen vil både ved direkte og indirekte valg være å avgrense hvem som skal ha stemmerett og å fremskaffe et manntall over de stemmeberettigede.

I *sørsamisk* område vil det være enklest: Ved indirekte valg er det SÅR (menighetsrådet i samisk menighet i sørsamisk område) som velger sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd. Ved direkte valg er medlemmene i samisk menighet i sørsamisk område stemmeberettigede. Det anses ikke nødvendig å utvide stemmeretten til grupper ut over disse. Alle aktuelle stemmeberettigede vil være berettiget til medlemskap i samisk menighet i sørsamisk område og kan øve sin innflytelse direkte eller indirekte (via valg av menighetsråd) gjennom dette medlemskapet. Det er allerede lagt til rette for manntall i Den norske kirkes medlemsregister.

Opprettelse av valgmanntall for valg av samiske representanter til Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmeråd – ved direkte valg

De praktiske problemstillingene er vanskeligere i Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømme, hvor det ikke er tilsvarende ordninger som i sørsamisk område. Her kunne man forsøke å etablere et eget samisk valgmanntall. Det kunne foregå ved at man i medlemsregisteret hadde en tilordning til et samisk valgmanntall for hvert bispedømme. Kriteriene for å stå i dette manntallet kunne formuleres med utgangspunkt i pkt. a) i kriteriene for medlemskap i samisk menighet i sørsamisk område (jf. *Forskrift om ordning for samisk menighet i sørsamisk språkområde* § 6 a)). Siden det ikke er tale om tilhørighet til en menighet og et gudstjenestefeirende fellesskap, men bare om å stå i et valgmanntall, anser arbeidsgruppen at det ville være unaturlig at valgmanntallet skulle kunne omfatte også de som er gift, partner eller samboer med en same. Regler for et slikt valgmanntall kunne lyde slik:

Rett til å stå i samisk valgmanntall i Sør-Hålogaland/Nord-Hålogaland bispedømme har den som regner seg som same, er medlem av Den norske kirke og er bosatt i Sør-Hålogaland/Nord-Hålogaland bispedømme.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd/Nord-Hålogaland bispedømmeråd avgjør i tvilstilfelle om en person fyller vilkårene for å stå i valgmanntallet. Det er ikke mulig for samme person å stå i samisk valgmanntall i Sør- eller Nord-Hålogaland samtidig som man er medlem i samisk menighet i sørsamisk område.

Slikt manntall må opprettes hvis alle stemmeberettigede samiske kirkemedlemmer skal kunne delta i valget.

Opprettelse av valgmanntall over stemmeberettigede samiske menighetsrådsmedlemmer ved valg av samiske representanter til Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland

Hvis det skal være indirekte valg, d.v.s. at menighetsrådsmedlemmer skal velge den samiske representanten i et bispedømme, må det avklares hvilke menighetsrådsmedlemmer som er stemmeberettiget, og det må etableres et valgmanntall over disse. Regler for et slikt valgmanntall kunne lyde slik:

Valgmanntall over samiske menighetsrådsmedlemmer i Sør-Hålogaland/Nord-Hålogaland bispedømme omfatter medlemmer av menighetsråd som regner seg som same, er medlem av Den norske kirke og er bosatt i Sør-Hålogaland/Nord-Hålogaland bispedømme, og har registrert seg i valgmanntallet.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd/Nord-Hålogaland bispedømmeråd avgjør i tvilstilfelle om en person fyller vilkårene for å stå i valgmanntallet. Det er ikke mulig for samme person å stå i slikt valgmanntall i Sør- eller Nord-Hålogaland samtidig som man er medlem i samisk menighet i sørsamisk område.

Anbefaling om forsøksordninger i 2011 i de respektive bispedømmer

Nidaros

Her anbefaler arbeidsgruppen forsøk med direkte valg av medlemmene i samisk menighet i sørsamisk språkområde i 2011.

Sør-Hålogaland

Arbeidsgruppen anbefaler forsøk med direkte valg av alle stemmeberettigede samiske medlemmer i Sør-Hålogaland bispedømme (med unntak av medlemmer i samisk menighet i sørsamisk språkområde) i 2011. Det må da etableres et manntall over stemmeberettigede ved valg av samisk representant. Dette innebærer informasjonsutfordringer og innebærer et administrativt arbeid.

Nord-Hålogaland

Arbeidsgruppen anbefaler forsøk med indirekte valg av alle samiske menighetsrådsmedlemmer i Nord-Hålogaland bispedømme i 2011. Det må da etableres et manntall som omfatter samiske menighetsrådsmedlemmer i bispedømmet. Etablering av slike valgmanntall må tilrettelegges administrativt. Arbeidsgruppen vurderer den administrative utfordringen med å etablere et manntall for direkte valg som såpass stor at det vil være vanskelig å realisere et slikt manntall til valget i 2011. Arbeidsgruppen foreslår derfor at en avgrenser forsøket i Nord-Hålogaland til et forsøk med indirekte valg, og etablering av et manntall over stemmeberettigede samiske kirkemedlemmer.

Særskilt om pitesamers og skoltesamers mulighet for deltakelse i det samisk-kirkelige demokrati

Nominasjons- og valgordningen gjenspeiler det særlige ansvaret som Kirkemøtet har gitt de tre nordligste bispedømmene for kirkelig betjening på henholdsvis sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk (§ 2-2 og § 2-3). Valgreglene forutsetter at representanten i Nord-Hålogaland skal være nordsame, representanten i Sør-Hålogaland skal være lulesame og representanten i Nidaros skal være sørsame.

Det er rimelig at reglene for samiske representasjon reflekterer denne ansvarsfordelingen, men ordningen har en konsekvens som antakelig er utilsiktet. Pitesamer og skoltesamer er per definisjon avskåret fra muligheten til å representere samene i bispedømmerådene og Kirkemøtet. Eneste mulighet for representasjon i Kirkemøtet er å bli valgt til leder i Samisk kirkeråd eller samisk representant fra Sør-Norge. Dette er ut fra et samisk

demokratiperspektiv betenkelig. Skoltesamisk er riktignok et utdødd språk i Norge og pitesamisk nær utdødd (under 20 i Sverige og Norge). Likevel finnes fortsatt skoltesamisk og pitesamisk befolkning i Norge. Skoltesamene som tradisjonelt er ortodokse, har i Norge sitt bosettingsområde i Sør-Varanger i Nord-Hålogaland. Det pitesamiske området ligger mellom det lulesamiske og sørsamiske området i Sør-Hålogaland.

Det bør vurderes å gjøre om på valgreglene på en måte som på den ene siden fastholder de tre bispedømmenes særskilte ansvar for nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk, og på den andre siden ikke ekskluderer enkelte samiske grupperinger fra det samisk-kirkelige demokratiet. Dette kunne for eksempel løses ved at bestemmelsene i § 2-2 og § 2-3 endres til at minst 2 av de 3 kandidatene foreslått av soknene, og minst 4 av 5 kandidatene foreslått av nominasjonskomiteen må være sørsamer (i Nidaros), lulesamer (i Sør-Hålogaland) og nordsamer (i Nord-Hålogaland). Med dette ville ikke skoltesamer og pitesamer i prinsippet være utelukket fra å representere samene i bispedømmerådene.

Reglene for valgmanntall og for medlemskap i samisk menighet i sørsamisk språkområde er utformet slik at de gir mulighet til deltakelse i valget på lik linje for alle samer som er medlem i Den norske kirke og bosatt i de tre nordligste bispedømmer.

Avvikling av valget som postvalg

Arbeidsgruppen foreslår at valgene av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte avvikles som *postvalg*, både der det skal prøves direkte valg og der det skal prøves indirekte valg. Fristen for innsending av stemmer ved direkte valg avpasses til valgdagen for menighetsrådsvalg og direkte valg til bispedømmeråd, mens fristen for innsending av stemmer ved indirekte valg avpasses fristen for innsending av stemmer ved indirekte valg til bispedømmeråd.

Nominasjonsprosedyre

I det følgende gjennomgås gjeldende prosedyre med noen refleksjoner og forslag til mulige endringer:

Nominasjonskomiteen

I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd (§ 2-1)

Det vurderes hensiktsmessig med en samisk representant i nominasjonskomiteen, og at bispedømmerådet oppnevner disse.

Det er videre rimelig at et organ med samisk legitimitet fremmer forslag på kandidater. I dag er dette Samisk kirkeråd. Med opprettelsen av SÅR – samisk menighetsråd i sørsamisk område bør det vurderes om SÅR er bedre skikket til å fremme forslag på dette med hensyn til Nidaros bispedømme. Dersom SÅR gis en fremtredende rolle i valget av

samisk representant til bispedømmerrådet kan det imidlertid være fornuftig at SÅR ikke fremmer forslag på representant til nominasjonskomiteen, men Samisk kirkeråd.

Hvilke menighetsråd får delta i nominasjonsprosessen

Bispedømmerrådene i de tre nordligste bispedømmene skal sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i de respektive samiske språkområder om å fremme forslag på henholdsvis 3 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 2 leke. Samisk kirkeråd fastsetter nærmere hvilke sokn som faller inn under de respektive samiske språkområder (§ 2-2)

Ordningen med at menighetsrådene i de respektive samiske språkområdene involveres i nominasjonen vurderes som hensiktsmessig.

Ordningen med at Samisk kirkeråd fastsetter hvilke sokn som faller inn under de respektive språkområdene vurderes som hensiktsmessig, men det er behov for å kvalitetssikre listen over hvilke sokn som omfattes av bestemmelsen. Utvalget av sokn bør bli gjenstand for en høring hos berørte bispedømmerråd, sokn og Sametinget.

Valgbarhet

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i samemantallet eller oppfylle kriteriene for å kunne bli registrert, og være bosatt i det respektive samiske språkområdet. (§ 2-3)

Ordningen med at valgbarhet knyttes opp til kriteriene for å bli registrert i samemantallet, men at det ikke er et krav om å stå i dette, synes å være en hensiktsmessig ordning der det ikke er opprettet eget kirkelig samisk valgmanntall. Det er rimelig å forutsette at det er samer som skal representere samene i bispedømmerrådene.

I sørsamisk område og i Sør-Hålogaland hvor eget samisk valgmanntall er opprettet eller foreslås opprettet til valget i 2011, foreslås valgbarheten knyttet til at man står i dette manntallet.

Erfaring har vist at det er svært viktig at nominasjonskomiteen kommuniserer tydelig til kandidatene hvilke forutsetninger som knytter seg til valgbarhet. Kanskje bør det innføres en rutine hvor kandidaten skriver under på at man er kjent med premissene for dette.

Kravet om at vedkommende må være bosatt i det respektive samiske språkområdet vurderes som rimelig. "Være bosatt" dreier seg her antakelig om folkeregistrering. Man kan for eksempel tenke seg at studenter som i studietiden bor utenfor sitt samiske språkområde, men fortsatt er folkeregistrert der, likevel kan være samisk representant i bispedømmerrådet. Dette bør aksepteres.

Sekretariatets vurdering: Sekretariatet anbefaler de foreslåtte forsøksordninger i de tre nordligste bispedømmer ved valget i 2011. Sekretariatet vil gjøre oppmerksom på at arbeidsgruppens forslag ikke ivaretar samer bosatt i Nidaros bispedømme som ikke er medlem i samisk menighet i sørsamisk språkområde, på linje med øvrige samer bosatt i de tre nordligste bispedømmer hvis det innføres direkte valg av bispedømmerådsrepresentantene i de tre nordligste bispedømmene.

IV.4.2 Valg av øvrige representanter til Samisk kirkeråd

Etter arbeidsgruppens forslag skal det i tillegg til de tre bispedømmerådsrepresentantene, velges tre andre medlemmer av Samisk kirkeråd, i tillegg til at Bispemøtet oppnevner en biskop og Sametinget oppnevner ett medlem.

Arbeidsgruppen foreslår at bestemmelsen om at en av representantene i rådet skal være bosatt i et av de øvrige bispedømmer, opprettholdes. En av representantene skal være under 30 år.

Arbeidsgruppen mener det er ønskelig at også disse representantene på sikt velges av Den norske kirkes samiske medlemmer. Dette krever etablering av et manntall over samiske medlemmer av Den norske kirke i hele landet, noe som vil ta tid å etablere.

Arbeidsgruppen ser for seg at det er ønskelig at representanten bosatt utenfor de tre nordligste bispedømmene, velges av medlemmer i samme geografiske område, mens leder og ungdomskandidat kan velges av alle samiske stemmeberettigede medlemmer av Den norske kirke, alternativt av alle samiske menighetsrådsmedlemmer i Den norske kirke.

Arbeidsgruppen foreslår at tre representanter til Samisk kirkeråd ved valget i 2011 velges av Kirkemøtet.

Sekretariatets vurdering: Sekretariatet anbefaler at Samisk kirkeråd utvides med ett medlem. Sekretariatet finner det vanskelig å fastsette i valgreglene at medlemmet skal være under 30 år, men foreslår i stedet å innføre regler om nominasjon av kandidater under 30 år, slik som i andre kirkelige valgeregler. Som følge av sekretariatets vurdering IV.3, foreslås det at leder velges ved særskilt valg, deretter de to øvrige medlemmer som skal velges av Kirkemøtet.

IV.4.3 Valg av leder av Samisk kirkeråd

Når det gjelder valg av leder til Samisk kirkeråd, ser arbeidsgruppen to hovedmuligheter:

1. Enten velges leder ved særskilt valg som ett av de tre medlemmer av rådet som skal velges av Kirkemøtet.
2. Eller velges først de tre representantene til Samisk kirkeråd som skal velges på Kirkemøtet, og deretter velges leder av Samisk kirkeråd blant alle rådets valgte medlemmer.

Arbeidsgruppen anbefaler at representantene til Samisk kirkeråd velges først. Deretter velges leder av Samisk kirkeråd av Kirkemøtet blant Samisk kirkeråds valgte medlemmer.

Arbeidsgruppen mener Kirkemøtet også for framtiden skal velge leder av Samisk kirkeråd.

Sekretariatets vurdering: Som en konsekvens av forslaget under IV.3, om ikke å utvide Kirkemøtet ved valget i 2011, foreslår sekretariatet at leder velges ved særskilt valg (som i dag), og at Kirkemøtet i tillegg velger to medlemmer til Samisk kirkeråd. Når Kirkemøtets sammensetning opprettholdes som ved valget i 2009, betyr det at leder av Samisk kirkeråd velges av Kirkemøtet til medlem av Kirkemøtet, i tillegg til bispedømmerårsrepresentantene. Dette tilsier særskilt valg på leder av Samisk kirkeråd. De to øvrige medlemmene av Samisk kirkeråd velges av Kirkemøtet, etter forslag fra Samisk kirkeråd.

IV.4.4 Valgkretser

Arbeidsgruppen går ikke inn for endring i antall valgkretser ved valg av samiske representanter til bispedømmeråd og Kirkemøte. Hvis valg av medlem til Samisk kirkeråd bosatt i bispedømmer utenfor Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland på sikt skal skje ved direkte valg, må dette etableres som en egen valgkrets med eget valgmannstall.

V. Valg av representant fra Døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet ved de kirkelige valg i 2011

V.1 Bakgrunn

I forbindelse med valget 2011 er det behov for visse endringer i regler for valg av representant fra Døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Det har vært samtaler og møter mellom Døvemenighetenes fellestråd ved kirkevergen og fung. prost, og Kirkerådets administrasjon mht å vurdere behovet for endringer i valgreglene for valget 2011 på bakgrunn av erfaringene med valget i 2009.

Døvemenighetenes fellestråd er stort sett fornøyd med selve valgreglene, men ønsker en økning av antall representanter fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd og ikke minst i Kirkemøtet. Lignende synspunkter har også Oslo bispedømmeråd gitt uttrykk for.

Dette ønsket ble også tatt opp av komiteen under Kirkemøtet, som sier i sine merknader: ”komiteen foreslår at det settes ned en arbeidsgruppe bl.a. for å vurdere å øke den døvekirkelige representasjonen i bispedømmeråd og Kirkemøtet”. (KM 11/08)

Dette er ett av flere spørsmål som berører sammensetningen av bispedømmeråd og Kirkemøtet, som bl.a. forholdet mellom representasjon av leke medlemmer i forhold til prester og lek kirkelig tilsatte. Dette vil kreve en mer omfattende utredning og behandling som det er anbefalt at Kirkemøtet tar etter valget i 2011 og frem mot valget i 2015.

Døvemenighetenes fellestråd ønsker også en gjennomgang av *Forskrift om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten*, fastsatt ved kgl.res. 17.04 1998, og ev også i *Regler om sammensetning av og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet*, fastsatt av Kirkerådet 2001.

Kirkerådet har i samarbeid med Døvemenighetenes fellestråd satt i gang et arbeid med å vurdere behovet for endringer i dette regelverket med sikte på eventuelle endringer.

V.2 Aktuelle endringer i valgreglene

I drøftelsene med Døvemenighetens fellestråd har særlig følgende temaer vært drøftet:

- Hvordan legge til rette for demokratiske valg og økt bruk av direkte valg?
- Bør nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme også være nominasjonskomité for valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd?
- Skal representant til bispedømmerådet velges av medlemmene i Døvemenighetenes menighetsråd av de som står oppført som medlemmer av Døvekirkens medlemsregister?
- I tilfelle valget skal gjennomføres som direkte valg, hvor og hvordan skal valget foregå?foregå

Døvemenighetene anser at ordningen med at nominasjonskomiteen for leke medlemmer i Oslo bispedømme også nominerer og forestår nominasjon av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd, fungerer tilfredsstillende. Det er få som anser at dette er en lite tjenlig ordning. Ordningen kom inn i forbindelse med Kirkevalget i 2009, før den tid var det Døvekirkenes fellestråd som var nominasjonskomité.

I de ordinære regler for valg av bispedømmeråd heter det i § 2.1 ang. nominasjon, at ”Døvekirkenes fellestråd er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd”. Denne bestemmelsen ble ved valget i 2009 endret til: *Nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.*”

Det står lite om hvem som nominerer døvemenighetenes medlem i nominasjonskomiteen og hvem som velger vedkommende.

En kunne her tenke seg at

- Døvekirkenes fellestråd oppnevnte et medlem av nominasjonskomiteen, samt varamedlem.
- Menighetsrådene i Døvekirken foreslo 1 ev. 2 kandidater til nominasjonskomiteen, som Døvekirkenes fellestråd velger. Det vil være en fordel om vedkommende bor i nærheten av Oslo.

Ordningen er fortsatt slik at menighetsråd i Døvekirken fremmer forslag til kandidater, jf § 2-2: *”Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest innen 15. januar 2009, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget. Dessuten bes menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på 3 leke medlemmer, til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.”*

Videre er ordningen slik at valg av representant fra døvemenighetene skjer ved at hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemmer på 2 forskjellige kandidater. Avstemningen skjer på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig.

Ordningen har fungert tilfredsstillende, men det bør vurderes om valget fortsatt skal gjennomføres som et indirekte valg, der menighetsrådsmedlemmene forestår valget, eller om det bør legges til rette for direkte valg, ved at stemmeberettigede medlemmer som står oppført i døvemenighetenes valgmanntall avgir stemme. Det foreligger nå en egen modul i Den norske kirkes medlemsregister, jf. regler om sammensetning av og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet, §§ 1 og 2.

Valg av Døves menighetsråd skjer ved personlig fremmøte i døvekirken (valgstedet), jf § 2. For de som er medlemmer i døvemenigheten, og som ikke er bosatt i geografisk nærhet til døvekirken, bør det vurderes om valget kan foregå postalt, eller om det kun skal kunne foregå gjennom å avgi forhåndsstemme.

En må her se valg av døvemenighetenes representant i sammenheng med de andre kirkevalgene som skal foregå samtidig, både valg av Døves menighetsråd, valg av bispedømmeråd, samt valg til kommunestyre og fylkeskommune. De stemmeberettigede bør kunne foreta samtlige valg samtidig, ved at valglokalet for kirkevalget ligger i nærheten av valglokalet for de borgerlige valg. Samtidig vil det være en utfordring at samtlige valglokaler har stemmeseddel for valg av døvekirkenes representant til bispedømmerådet. Det foreslås derfor at dette valget legges til døvekirken knyttet til valgdagen, samt at det er anledning til å stemme i tilknytning til gudstjenesten på søndagen, dagen før valget. Søndagen før der kan det også forhåndsstemmes i tilknytning til døvegudstjenesten, så fremt det avholdes gudstjeneste.

Stemmeberettigede som ikke kan avgi stemme i døvekirken på søndagen eller avgitt forhåndsstemme, kan avgi stemme på valgdagen i det ”kirkelige” valglokale vedkommende bor, men må selv sørge for at vedkommende har stemmeseddel. Stemmeseddelen skal da behandles som forhåndstemme, og stemmestyret/valgstyret sørger for at konvolutten blir brakt til det stedet for opptellingen skal foregå, så snart som mulig etter at valget er avsluttet og før opptellingen skal begynne. Stemmestyret må da gi beskjed til valgstyret som skal forestå opptellingen at det er stemmesedler på vei.

Dersom det viser seg vanskelig å åpne for en slik løsning, vil de stemmeberettigede måtte foreta forhåndsstemmegivning.

Økonomiske/administrative konsekvenser

II. Valg av menighetsråd

Forslagene vil forenkle opptellingsprosessen for menighetenes valgstyrer.

III. Valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

Forslagene kan medføre noe større kostnader enn sist knyttet til skanning av stemmesedler ved direkte valg/direkte valgomgang til bispedømmeråd og Kirkemøtet og/eller noe større kostnader knyttet til manuell registrering av stemmer. Dette må dekkes inn ved omdisponering innenfor de rammene som blir tildelt.

En økt satsning på informasjon om kandidatene ligger allerede inne i planer og budsjettforslag.

IV. Valg av representanter for samisk kirkeliv

Forslaget medfører

- utvidelse av Kirkemøtet med 2 medlemmer
- utvidelse av Samisk kirkeråd med 1 medlem
- opprettelse og administrasjon av manntall over samiske medlemmer av Den norske kirke i Sør-Hålogaland bispedømme, samt informasjonsvirksomhet i forbindelse med dette
- opprettelse og administrasjon av manntall over samiske menighetsrådsmedlemmer i Nord-Hålogaland bispedømme, samt informasjonsvirksomhet i forbindelse med dette
- administrasjon av postvalg ved valg av representanter for samisk kirkeliv ved valg av bispedømmeråd i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmer.

Når det gjelder utgifter til opprettelse og administrasjon av manntall, til informasjonsmateriell og til avvikling av postvalg, innhentes erfaringstall fra Nidaros bispedømmes arbeid med etablering av samisk menighet i sørsamisk område og avvikling av menighetsrådsvalget i denne menigheten i 2009. Utgiftene vil tallfestes til Kirkerådets møte i september 2010.

Administrasjon og sammenfatning av en begrenset høring dekkes av sekretariatets faste personellressurser.

V. Valg av representanter for døvekirken

Forslagene har ikke administrative eller økonomiske konsekvenser.